BRITMA
e një të riu

Britma
e një të riu

A. Mahir Pekshen

PRIZMI

Ndalohet shumëfishimi, botimi, fotokopjimi dhe depozitimi
elektronik, mekanik apo me anë të ndonjë sistemi tjetër regjistrimi
i teksteve dhe figurave të krejt librit apo të një pjese të tij,
pa leje me shkrim nga shtëpia botuese.

BRITMA E NJË TË RIU

Titulli i origjinilait në turqisht:
BIR GENCIN FERYADI

Përktheu: Arbër QEMALI
Redaktoi: Elvana ZAIMI

Design: Indrit ISUFI

ISBN: 978-9928-156-03-7

Shtëpia Botuese "PRIZMI"
Adresa: Rruga "Abdi Toptani", Torre Drin
Kati 11, Apt. 112, Tiranë
www.prizmi.com

Shtypur në shtypshkronjën Emal, 2014

UJË I KALTËR DHE I FRESKËT

Po vështroj ujin e kaltër dhe të freskët të Bosforit, nënë. Kur të hidhem prej këtu -megjithëse e dija- harrova se pasi të kisha fluturuar disa metra në hapësirë, do të ngulesha në ujin që kishte humbur butësinë dhe ishte shndërruar në beton. Por kujtoj vetëm këtë: kjo lartësi, për ata persona që nuk kanë një parashutë apo diçka që kryen funksionin e parashutës, ishte e mjaftueshme për t'u takuar me vdekjen.

Nuk kam ndonjë ide se kur dhe në ç'gjendje do ta gjejnë trupin tim të pajetë. Në një vend ku ka miliona të uritur dhe në një botë që ka miliarda të uritur, më gëzon fakti se vdekja ime do të përbëjë një lajm interesant. Më duket sikur tani po shoh titujt e gazetave apo lajmet kryesore në televizion.

"Në dorë kishte një orë me vlerë dy mijë dollarë."

"Tipi i makinës së tij ishte X dhe me vlerën e saj mund të bliheshin katër apartamente."

"Nuk kishte asnjë problem nga ana ekonomike."

"Nuk u zbulua ende misteri."

"Ishte nga fytyrat e njohura të klubeve të natës."

***

Ndoshta për mua do të shkruhen seri trillimesh. Jeta ime do të jetë material skenari për xhamin me ngjyrë.

A thonë se njeriu jeton në botë për sa kohë fantazon, edhe unë do të fantazoj derisa të vdes.

Tani imagjinoj titujt e gazetave. Dikush, pa ndjerë nevojën e të bërit kërkime, do të mjaftohet me ndonjë thashethem, dikush do të pyesë gruan apo ndonjë mik timin, ndonjë nga të dashurat që kisha pranë ato momente apo ndonjë nga të dashurat e shumta që nuk i mbaj mend as numrin sa kanë qenë, unazat e shkuara dëm pas fejesës ose bashkëshortet e mia skllave pas famës dhe parasë me të cilat u divorcova një jave pas martese. Dhe ato, vetëm e vetëm për të parë edhe njëherë pozat e veta në faqet plot ngjyra të gazetave, do të cicërojnë pa pushim. Ndërsa për mua do të botohen shkrime me gënjeshtra e sajesa aq sa mund të shkruhet një libër voluminoz.

"Fundi i mistershëm i donzhuanit që ndryshonte çdo muaj nga një makinë..."

Po vështroj ujin e kaltër dhe të freskët të Bosforit, nënë. Dua të hidhem, por as këtë nuk e bëj dot. Sepse nuk më keni lënë asgjë që të mund ta bëja. Çdo gjë e keni bërë ju për mua. Ishit ju ata që drejtuat jetën time.

Kam mësuar shumë gjëra, nënë. Kam mësuar shumë gjëra, që s'i mësova prej teje, që s'munda dot t'i mësoja prej teje. Dhe njëra syresh është se, fëmijët, deri në njëfarë moshe, e shikojnë botën me syzet e prindërve të tyre. Pastaj, janë të pakët, shumë të pakët, ata fëmijë që i lënë në një cep syzet e prindërve dhe marrin syze miopi apo hipermetropi për veten e tyre. Megjithëse vonë, mendoj se unë jam ndër ata që i kanë marrë syzet e veta.

Po vështroj ujin e kaltër dhe të freskët të Bosforit, nënë.

Nëse duhet të varrosem diku, duhet të jetë ky vend, kjo kaltërsi.

Nëse duhet të varrosem diku, ai vend duhet të jetë i kulluar si uji, i butë si uji. Domethënë, me pak fjalë, duhet të jetë uji.

Amanetin e shenjtë që quhet "Shpirt", të cilin besoj se e kam marrë nga uji, duhet t'ia kthej sërish "Ujit".

Ashtu si lulja. Ashtu si dheu.

Teksa vështroj ujin e kaltër, mendoj për një lule të kaltër. Për një

lule të kaltër, jeta e së cilës nuk zgjat as edhe një stinë.

Këtë nuk duhet ta shpjegojmë sipas logjikës "Jeto me vrull, vdis i ri, trupin të bukur ta kesh", sepse lulet nuk jetojnë me vrull, jetojnë me urtësi.

Dhe lulet, duke i paguar mirënjohjen e një stine jete rrënjës që mblidhte ngjyrë duke ngrënë baltë në thellësitë e tokës, rrëzoheshin përtokë të verdha, për t'u dhënë ngjyrë të tjera luleve.

Edhe gjethet e gjelbra ashtu janë. Mosha e tyre shkon deri në tre stinë, pa e mbushur dot vitin. Çdo gjendje e saj, nga fara e deri kur bien gjethet, është e bukur. Pret frymën e maleve, erën. Era e tund nja dy herë, gjethi i zverdhur tashmë puth për herë të fundit degën, e dorëzon veten në krahët e erës, pastaj, nis udhëtimi që na duket i pikëlluar, drejt tokës.

Ashtu si udhëtimi im mes urës dhe ujit. Ashtu siç kthehet gjethi në origjinë në tokë, edhe unë do të kthehem në origjinën time, drejt "ujit".

Por, sa herë vij e shikoj nga kjo urë, një zë gjallon, më prek, më lutet e më përgjërohet dhe megjithëse nuk e shoh, më pengon fuqishëm të mos hidhem.

Nuk mundem dot të hidhem, nënë.

Ndoshta është e kaltra, të cilës nuk i pëlqej, apo mos vallë është uji, por as veten time nuk mundem ta vras dot.

E vetmja gjë që nuk mund të bënit për mua ishte vetëvrasja, edhe atë nuk mundem ta realizoj dot vetë.

E sata herë është kjo që vij, e sata herë që kthehem kokulur?

Brenda meje ndjej një zbrazëti të madhe.

Sërish një zë që ma fështërit era;

"Kush e plotëson këtë zbrazëti?"

Ti dhe babai, pothuajse kudo dhe kurdoherë, edhe nëse thoni duke rrahur gjoksin: "I kemi siguruar fëmijës tonë një jetë që s'e

ka patur kush. Nuk i mungon asgjë. Edhe nëse nuk punon dhe rri shtrirë përmbys gjithë jetën, i kemi lënë aq pasuri të patundshme, apartamente me qira dhe përqindje në banka, sa t'i mjaftojnë atij dhe nipërve të tij", nuk mjafton për të treguar shkakun e zbrazëtisë time.

Po, ndoshta mendoj keq për ju. Ndoshta kjo kaltërsi më bën të mendoj për keq. Por keni një veçori, që më duhet ta cilësoj.

Përgatitët për mua një botë të mrekullueshme, pa asnjë mangësi nga aspekti financiar. Mund edhe të krenoheni me këtë. Xhepat e mi asnjëherë nuk patën mbetur pa të holla. Nuk mbeti as edhe një rrobë apo makinë që pëlqeva e të mos e merrja. Vetëm që unë të mos ndaja të njëjtin ambient me njerëzit e thjeshtë, porositët të ndërtonin pishinë para shtëpisë sonë. Edhe shokët me të cilët do të notoja, ishit ju që m'i gjetët. Pasi i kaluat nga një test pasurie, fëmijët që vinin nga familje me të ardhura të afërta me ne, i pranuat si shokët e mi të pishinës.

Edhe shokët e mi, ju i caktuat.

Edhe ata ishin të rinj që nuk kishin probleme financiare, ashtu si unë.

Pandehnit se bëja pjesë në një grup mjaft të mirë, madje këtë e përdornit shpeshherë si objekt krenarie e mburrjeje.

Sepse ju ishit të zgjedhur dhe rrethi i fëmijës tuaj duhej domosdo të ishte i zgjedhur. Unë duhej të isha pjesë e një rrethi të tillë, për të përkëdhelur krenarinë tuaj, megjithëse disa pjesëtarë të këtij rrethi ishin përdorues kokaine.

Kush e mbush këtë zbrazëti?

Një zë më thotë: "Nëse e mbush këtë zbrazëti, shpëton".

Zbrazëtia brenda meje shtrihet e gjerë sa pafundësia...

Një zbrazëti e gjerë sa pafundësia, me se mund të mbushet?

VËLLAI OSE MOTRA IME

Po mendoj për ty, nënë. Për ty dhe babanë. Po mendoj për familjen tonë, nënë. Këdo që të pyesni se çfarë i vjen në mendje kur thuhet "Nënë", do të thotë "Mëshirë, dhembshuri, sakrificë". Por në mendjen time, si pasojë e atyre që më keni shpjeguar ju, më vjen ndërmend "mosmëshira, mosdhembshuria dhe një egoizëm në përmasa të frikshme".

Tani më duket sikur po më qorton ashtu siç bëje kur isha i vogël, "Nga i nxjerr këto gjëra, kush t'i ka mësuar?" Mos më bërtit, nënë! Sepse nuk kam më frikë prej teje dhe, për më tepër, nuk e shikoj më botën me syzet e tua dhe të babait.

Unë nuk kam një vëlla, nënë. As motër. Pandeh se unë nuk e di përse "nuk ka"? Kur kam qenë i vogël, kujton se nuk i kuptoja gjërat që thoje, ose edhe nëse i kisha kuptuar, do t'i kem harruar. Gabohesh, nënë. Gabohesh rëndë, madje.

Mbaj mend se po bisedoje me babain. Ndoshta kujtonit se unë nuk ju kuptoja, ose edhe nëse kuptoja, do t'i kisha harruar në të ardhmen gjërat për të cilat po bisedonit. Ndërkohë që ato fjalë janë ngulitur aq thellë në kujtesën time, saqë kujtimet e mëpasshme as nuk i kanë fshirë e as nuk kanë arritur t'i mbulojnë dot.

Në vitin e parë të martesës kishe mbetur shtatzënë. Por atë verë kishit planifikuar t'i kalonit pushimet në ishujt Kanarie. U menduat gjatë e gjerë. Më në fund, babai të kishte thënë: "Në të ardhmen mund të kemi përsëri fëmijë, por muajin e mjaltit s'kemi mundësi më ta kemi. Mos u mërzit shpirt, bëjmë abort." Edhe pse në fillim kishe kundërshtuar, më pas shkove me vrap në klinikën e gjinekologut. Për të vrarë vëllanë ose motrën time.

Pastaj kaluat pushime përrallore në ishujt Kanarie. Nuk e di në dëgjuat cicërimën e kanarinës atje në ishujt Kanarie, por vëllai apo motra ime, të cilit/ës ia mohuat jetën, nuk pati rastin as të dëgjonte cicërimë kanarine e as të shohë puplat e verdha të saj.

Nuk e di nëse kjo ngjarje ju ka hidhëruar, por mua më ka plagosur thellë.

Pas këtij pohimi tuajin, gjithmonë kam menduar mundësinë se fëmija i abortuar mund të kisha qenë unë. Gjithmonë kam patur ndjesinë se e kam rrëzuar atë nga froni dhe jam ulur në vend të tij. Ndërsa juve, edhe nëse nuk ju shikoj aq kriminelë sa të vrisni një foshnjë pa ju dridhur qerpiku, ju kam konsideruar si persona që s'puqeni kurrë me dhembshurinë.

Më fal, nënë, ndoshta kam gabuar që i shoh gjërat me këtë sy. Por mundohuni të më kuptoni. Duke parë gjithë këto bukuri, do dëshiroja të kisha një vëlla ose motër me të cilin t'i ndaja. Nëse do të dëshironit, unë mund të kisha tani një motër apo vëlla. Në një bisedë tuajën, pata dëgjuar teksa thoshit plot lakmi se "Familjet pa fëmijë ndoshta mërziten se nuk kanë fëmijë, por në të vërtetë ata janë shumë të lirë dhe të pavarur. Madje edhe nëse ngjiten në pemë, nuk u mbeten këpucët poshtë në tokë", duke më konsideruar si një barrë, si një pengesë dhe nuk patët llogaritur se unë do të isha këpuca që mbetesha në tokë në rast se ngjiteshit në pemë.

Po vështroj ujin e freskët dhe të kaltër të Bosforit, nënë.

Dhe uji i kaltër e i freskët i Bosforit reciton me një zë të pikëlluar poezinë e motrës apo të vëllait tim.

MË...

Dhe kujtoj fëmijërinë time. Ishe një grua shumë e bukur, nënë. Në fakt, babai të pati zgjedhur se ishe zgjedhur "vajza më e bukur e shkollës". Edhe im atë ishte "më" i pasuri i rrethit të tij. Martesa juaj, përtej bashkimit të një mashkulli dhe një femre, ishte bashkimi i "më..."-ve. Nisur nga kjo logjikë, edhe nga unë pritët që të isha gjithmonë "më...".

Sa herë që shikoheshe në pasqyrë, krenoheshe se ishe si një "fotomodele". Për këtë arsye gjithmonë talleshe me gratë e tjera dhe i përgojoje;

Për fqinjën tonë të pushimeve verore, Safijen, thoje se ishte "si thes patatesh"; ndërsa për kunatën tënde, përdorje termin "gjë e shkurtër".

Por ajo kunata që ti talleshe, domethënë halla ime, i mëkoi me qumësht fëmijët e saj. Larg brengës se i prishej gjoksi, i dha të pijë fëmijës mëshirë pika-pika.

Ti kurrë nuk më mëkove me qumësht.

Sepse "trupi yt më i..." mbetej pa "më...", ngeleshe thjesht e bukur. Këtë rrezik nuk e merrje dot parasysh, qoftë edhe për mua.

Po, edhe unë isha i detyruar të isha "më...". Fëmija më i bukur. Fëmija më i pastër. Edhe urina ime madje, nuk duhej t'i ngjante urinës së fëmijëve të tjerë. Nuk duhej të kundërmonte si urina e të tjerëve, por duhej të kishte aromë të mirë si një zambak, si një parfum. Por nuk ia arrite dot, nënë. Ç't'i bësh, edhe unë si të të tjerëve e kisha.

Ju duhej të jepnit imazhin e familjes më të lumtur. Duke qenë

se kjo nuk ishte dot e mundur, ju nevojitej të luanit rolin si të tillë.

Nënë, ti këtë rol e luajte mjaft mirë. Herë-herë, edhe unë madje e besoja se ne ishim një familje e lumtur.

Por babai nuk e kishte mësuar mirë përmendësh rolin e tij. Gjestet dhe mimika e tij tregonin se ai nuk ishte i lumtur. Unë isha heroi i vogël i lojës, madje jo heroi, figuranti i kësaj loje. Edhe nëse e kisha rolin të tillë, në çastet kur ju dukeshit të lumtur, edhe unë bëhesha i tillë.

Kur begenisnit të më merrni me vete në mbledhjet tuaja, thjesht për të treguar se kishit një fëmijë, apo një fëmijë të shëndetshëm, ndërsa aty për aty i drejtoheshit njëri-tjetrit me komplimentet "shpirt, zemër, e dashur", mërzitesha shumë që në shtëpi nuk denjonit të thoshit asnjërin syresh.

Duartrokas me të madhe suksesin tuaj për të dhënë te të tjerët imazhin e familjes së lumtur. Roli nuk mund të interpretohej më bukur se kaq.

Po, përderisa isha fëmija juaj, duhej të isha fëmija më i lumtur. Ishit aq të pasur, saqë mendonit se lumturia mund të blihej me para. Sipas jush, rruga që të çonte drejt lumturisë ishte të mateshe me të tjerët, t'i kaloje ata, t'i shtypje dhe të vërtetonit sa të fuqishëm ishit ju dhe sa e dobët ishte pala tjetër.

Shtëpia verore më e bukur duhej të ishte juaja.

Pushimet më të bukura i kalonit vetëm ju.

Në viset më të largëta udhëtonit vetëm ju.

Vlera e makinës tuaj dhe si rrjedhim edhe veçoritë e saj i linin pas të gjitha.

Ju kishit rrethin e njohjeve më të gjera.

Limiti i kartës suaj të kreditit ishte më i larti.

Atëherë e ndjeja se ju nuk mund të ishit të lumtur pa qenë "më...".

Fëmija juaj duhej të ishte ndryshe. Ai duhej të luante me lodrat

më të bukura.

Tani ju kujtoj tëpkë si ai mbreti egoist, kur do të vishnit ndonjë rrobë që nuk e kishte askush të ngjashmen, e kërcënonit stilisten që të mos ia bënte tjetërkujt atë model.

Kur vinin nga jashtë vetëm pesë kapele, më vjen turp për ty nënë kur mendoj se ti i blije të pesta ato që askush tjetër të mos kishte kapele si e imja.

Po me këtë logjikë ju keni zgjedhur edhe lodrat e mia. Të gjitha lodrat i kam patur me bateri, elektronike dhe me ekran. Në vend që të hiqja stresin, shtoja stresin me ato lodra. *Videogame*-i për herë të parë hyri në shtëpinë tonë. Sepse ato ditë ajo ishte "më" e re dhe "më" e paarritshme.

Më pas, më prezantuat me kompjuterin. Dhe e shqiptonit në versionin anglisht "*kompjuutë*", për ta treguar sa më të paarritshëm.

Ndërgjegjen e kishit të qetë. Lodrat që më kishit sjellë kishin veçoritë që mund të mbushnin plotësisht kohën time. Ndërsa ju e tregonit këtë gjithandej, pretendonit se unë isha i lumtur. Sipas jush, duhej të isha i lumtur me kompjuterin tim pasi ai ishte teknologjia më e re, më e bukur dhe më e shtrenjta.

Pastaj, ende pa hedhur mirë hapat drejt rinisë, më prezantuat me internetin. Sepse do të krenoheshit edhe me të.

Teksa babai kalonte kohën nëpër kazino duke pirë dhe ti vrisje kohën nëpër tryezat e pokerit, unë zbuloja misteret më të fshehta të internetit duke lundruar nëpër zona të cilat do të hapnin plagë të pariparueshme në trurin tim të freskët.

Në vend që mungesën e vëllait dhe të motrës të ma plotësonit me ndonjë shok, më krijuat mundësinë që ngushëllimin ta gjeja në ekranin e ftohtë të një aparati elektronik.

"Djali ynë është më i lumturi", thoshit kudo duke u krenuar, sepse unë kisha lodrat që nuk i kishte askush ato kohë.

Kompjuteri i jepte gjithçka djalit tuaj. Edhe lumturinë madje.

Por harruat këtë: kompjuteri nuk më përkëdhelte kokën, nënë. Nuk më thoshte as “shpirti i mamit”.

PARMAKËT E ARTË

Kujtoj ditën kur më dërguat në kopshtin më luksoz të qytetit me limuzinë. Këtë kopsht e kishit zgjedhur bashkë me babain dhe ndërsa u flisnit të tjerëve për të, krenoheshit duke thënë se këndet e lojërave ndaheshin nga njëri-tjetri me parmakë bronzi.

Megjithatë, ato nuk ngjanin si të bronzta, por si të florinjta. Kishin shkëlqim. Dhe unë nuk isha i lumtur mes atyre parmakëve.

Vërtet kishim lodra të bukura. Ndoshta shumë fëmijë as nuk e kishin imagjinuar ndonjëherë të luanin me ato lodra në shtëpitë e tyre. Dyshemeja ishte e shtruar me motive lulesh. Të gjithë, nga drejtoresha deri tek edukatorët, bënin çmos për të na bërë të lumtur.

Nënat dhe baballarët, këtë karakter që e kishin aq të vështirë ta tregonin, duke ia lënë dikujt tjetër edukimin e fëmijës së tyre karshi simbolit të fuqisë, parave, mesa duket ishin të qetë nga ndërgjegjja.

Po, shpenzimet e kopshtit tim dhe udhëtimi im vajtje-ardhje me limuzinë do të ishte tjetër objekt mburrjeje për ju.

Dhe unë duhej ta ndjeja veten fatlum, shumë fatlum madje. Por nuk ndjehem aspak i tillë. Nuk mundem ta ndjej. Nuk e kisha aftësinë e atij roli dhe nuk munda ta luaja me sukses rolin e "fëmijës" përballë atyre që luanin rolin e nënës dhe të babait.

Kopshti ishte i ngrohtë. Kaloriferët funksiononin për mrekulli dhe pothuajse na bënin të djersinim nga nxehtësia. Por në kopshtin ku kaloriferi që ngroh zemrat ishte prishur, nuk mund të ekzistonte lumturia për ne.

I ndjenim vetet tona si zogj makinerish. (Këtë përngjasim e pata dëgjuar nga një zonjë që pati vizituar kopshtin tonë, por kuptimin e saj e kuptova shumë më vonë.)

Ah, teknologjia! Tashmë fëmijët/zogjtë lindin, rriten dhe vdesin pa ndjerë ngrohtësinë e nënës.

Ndërkohë që teknologjia mburret: krijuam klloçka pa patur nevojën e pulave dhe i dhamë një impuls të ri mbarështimit të zogjve.

Teknologjia dhe njerëzimi të cilat mburren për tërë këto shpikje, kurrë nuk do të mund të gjejnë formulën e lumturisë, prehjes shpirtërore, mëshirës dhe ndjenjave të tjera njerëzore.

Çdo ndërhyrje e kundërt me natyrën e krijimit të botës, do të sjellë si rezultat fundin e lumturisë dhe prehjes njerëzore dhe do ta degdisë atë në brigjet e stresit e të pështjellimeve.

Dhe unë, duke vështruar ujin e kaltër e të ftohtë, përjetoj me shpejtësinë e rrufesë këto kujtime teksa kalojnë në memorien time dhe nuk mundem dot t'ju falenderoj për burgun tim modern me parmakë të artë.

Nënë, ah sikur të qëndroja në kraharorin tënd e me ritmin e të rrahurave të zemrës tënde sikur të thërrisnin lumturinë dhe dashurinë e mërguar larg, dhe brenda asaj ngrohtësie të udhëtoja drejt botëve me ëndrra plot lule shumëngjyrëshe.

COPË-COPË

Ishte një ditë vere. Ishim në shtëpi si gjithmonë me shërbëtoren gjeorgjiane. Ngase kisha përfunduar klasën e parë me rezultate të shkëlqyera, më kishit blerë një biçikletë nga më modernet. Dielli po i afrohej horizontit. Edhe pak na ndante nga mbrëmja.

Isha larguar paksa nga vila jonë. Duke kaluar para kazinosë, ku babai e kishte bërë zakon të luante para se të vinte në shtëpi, mendova të hyja brenda e të shikoja.

Në fillim të pashë ty nënë, e më pas tim atë.

Babai më vuri re pas një farë kohe. Rrudhi fytyrën. A i rrudhin fytyrat baballarët kur shohin bijtë e tyre? E pashë tepër qartë se nuk ishte gëzuar aspak që më kishte parë. I erdhi turp prej meje! Ashtu siç të vegjlit kur kanë nisur të pinë cigare, skuqen kur i shikon ndonjë i rritur. Edhe im atë ishte në të njëjtën gjendje. Dora që kishte mbështetur tek shpatullat e atij që kishte pranë, i ra.

Pa më dhënë kohë për të folur ndonjë fjalë, ma bëri me shenjë për nga tavolina ku ishe ulur ti.

- Mami po luan me shokët e saj, shko dhe ti atje! – më tha.

Domethënë që e dinit për njëri-tjetrin. Im atë pinte e gëzohej me persona që i konsideroja shokë e shoqe pune dhe sekretaren e tij, ndërsa nëna me persona që nuk ia dija shkallën e afrimitetit.

Dukej ashiqare që e dinit për njëri-tjetrin. Duke qenë se fjala xhelozi ishte një term i dalë jashtë mode, e kishit fshirë nga fjalori juaj.

Kujtoj se për herë të parë i pata dhënë pedales së biçikletës me inat e shpejtësi. Largohesha nga kazinoja për t'u larguar prej jush

dhe për të protestuar indiferencën tuaj karshi meje. Nuk e mbaj mend për sa kohë e ngava ashtu biçikletën dhe për ku e ngava. Por ama, çuditem edhe sot, si nuk bëra ndonjë aksident apo nuk përfundova nën rrotat e ndonjë kamioni atë ditë.

Vërtet, ne ishim një familje moderne! Një familje ku burri dhe gruaja nuk i ngatërroheshin njëri-tjetrit dhe fëmija asnjërit prej tyre.

Nuk e di ç'kuptim kishte për ju martesa, veçse ceremonisë para të njohurve të famshëm, celebrimit nga ana e kryetarit të bashkisë dhe shpenzimit të milionave! Dhe këtë bëtë! Pastaj dëshiruat ardhjen time në jetë vetëm që të tjerët të mos thoshin "Nuk lindin fëmijë!", të më përkëdhelnit kur t'ju vinte mbarë dhe të mburreshit me mua para të tjerëve.

Atë ditë, kur largohesha nga kazinoja, a e di sa i vetmuar ndjehesha nënë, sa i vetmuar?

Teksa haharisjet tuaja më përcillnin deri te pragu i derës, nuk gjej fjalë për të përshkruar ndjenjat që më përsilleshin përbrenda.

Ne ishim një familje moderne, nënë! Ia kishim dalë me sukses të ishim familje moderne, por kurrë një familje e lumtur!

Pasuria që kishim nuk na vlejti për këtë!

***

Mëngjesin tim e përgatiste si gjithmonë shërbëtorja. Zaten, ti kurrë nuk zgjoheshe në orarin ku unë nisesha për shkollë. Zgjimin herët në mëngjes vetëm ata që flenë para mesnate e dinë. Ndërsa ti, nënëz e dashur, kur ngrije kokën nga kumari që e doje aq shumë, dielli ishte në të lindur thuajse.

A je menduar ndonjëherë nënë në tryezën e kazinosë, kush e mbulon birin tënd kur zbulohet natën? Nuk e shikoj si paturpësi këtë gjuhë me të cilën po të drejtohem nënë, përderisa ti e ke konsideruar më të vlefshëm kumarin sesa mbulimin natën me jorgan të tët biri.

Rregullat e përgjithshme të etikës kështillojnë respekt ndaj nënës dhe babait. Dhe është e drejtë! Por, edhe nënat dhe etërit duhet të jetojnë me principet e pritura që ta meritojnë këtë respekt.

Ajo nënë që nuk e gjeja pranë kur flija dhe zgjohesha, sa nënë mund të jetë vallë?

***

Vështroj ujin e kaltër e të freskët të Bosforit, nënë. Mendoj me zë të lartë. Herë-herë, hesht mos era merr fjalët e mia dhe i dërgon në familje të lumtura ku jetojnë fëmijë të lumtur. Nga era ndjej turp.

Grindjet e tua me babain ishin bërë normale.

Çdo mëngjes të diele, nëse babai nuk ndodhej në ndonjë shëtitje pune, dhe ti, nëse s'ishe nxehur e të mblidhje valixhet e të ikje në hotel, grindjet e tua në shtëpi ishin bërë të pashmangshme. Nuk mendoj të ketë tjetër burrë a grua që të ketë suksesin tuaj në gjetjen e yçklave e kleçkave për t'u grindur si ju të dy.

Duke nisur që nga mosvendosja e kravatës që ti kishe zgjedhur nga ana e babait s'di në ç'datë apo në ç'ballo të cilit biznesmen ku shkonit, e deri tek mosvajtja në muajin e dytë të martesës për shëtitje në Majami, të gjitha këto ishin materiale për t'u grindur, ose ca kacafytje gjelash. (Asnjëherë nuk më patët treguar gjel prej vërteti në jetë që të mos ishte ulje për mua, por thjesht ç'kisha parë nga dokumentarët.)

Babait të shkretë s'i pipëtinte zëri në atë zallamahi të thatë që krijoje. Dukej sikur nga çasti në çasti do t'i hidheshe përsipër të gjorit. Ti ishe nismëtarja e të gjitha potereve. Gjithmonë kam menduar me vete: "Mos vallë mami ka një fletore të fshehtë ku ka shkruar sebepet e nxjerrjes së zënkave dhe i hedh një sy çdo të shtunë në darkë?"

A e keni menduar vallë gjendjen time, vuajtjen dhe ndjenjat e mia në çastet kur grindeshit? Urrejtja jua kishte mbuluar aq shumë sytë, saqë nuk shikonit as sesi më ikte e më vinte çehrja ato çaste.

Sa herë e patët shqiptuar ndarjen, divorcin! Në sytë e mi bënit llogaritë e ndarjes së pasurisë. Më binte pika ato çaste. Po babai s'pranonte dot të të jepte gjithë ato miliona dollarë. Ndërsa unë gëzohesha vetmevete.

Por gjithmonë kam patur një kureshtje: Kur do të këputej kjo lidhje e stërholluar kaq shumë...

Dhe mbrëmja e të njëjtës ditë ishte gjithmonë e qetë, sikur të mos kish ndodhur asgjë, të veshur e të krekosur hipnit në makinë dhe shkonit në ndonjë festë apo ballo. Dhe fytyrat tuaja të vërteta i linit në shtëpi.

Duke harruar të gjitha fjalët plot mllef e urrejtje që ia kishit thënë njëri-tjetrit dy-tri orë më parë, i buzëqeshnit sho-shoqit dhe i thurnit komplimente.

Ndërsa grindjet e tmerrshme ndodhnin menjëherë pasi njëri prej jush dilte nëpër faqet e gazetave në një gjendje të padëshiruar prej jush. Atëbotë, njëri nga ju e braktiste shtëpinë për të paktën një javë.

Më parë merakosesha gjithmonë, dhe përtej merakut, edhe frikohesha: "Po sikur të mos kthehet më...!"

Dhe braktisjet e shtëpisë ishte bërë pjesë e jetës për ju, ishte normale që të ndodhte.

Ç'familje ishim ne, nënë!

TURBULLIRA E EKRANIT

Im atë tregonte vëmendjen e duhur për të treguar atësinë e tij. Mes gjithë miqve dhe kushërinjve të mi, unë isha i pari që u njoha me DVD-në. Më sillte me anë të internetit DVD të ndryshme nga Amerika, Gjermania e Hollanda. Disa prej tyre ishin filma multiplikativë e disa të tjerë filma normalë për moshën time. Më bleu edhe CD Player për të dëgjuar muzikë në cilësi të mirë.

Më ofroi mundësi të pakufizueshme interneti.

Këto sigurisht që ishin lodra të këndshme për mua, por, fundja, më kaluan vite të tëra si i ngujuar mes katër muresh dhe trupi im ishte i lidhur me kolltukun me fije të padukshme. Sytë m'u prishën, por çështë më e rëndësishmja, tani që po vështroj ujin e kaltër e të freskët, dalloj qartë se ma ka mbushur trurin me GB të tëra njohurish të pavlera.

Duke qenë i ingranuar tërësisht me një botë irreale të ekranit, marrëdhëniet e mia me botën, me të afërmit dhe me natyrën, njihnin nivelin më të ulët.

Kur shkova në shkollë, duke qenë se isha mësuar të vizatoja në programin ***paint*** në kompjuter dhe me një komandë ngjyrosej e tërë figura, isha i fundit nga nxënësit që mësova të vizatoja e të mbaja lapsin.

Kur ngjyrosa njëherë me të gjelbër një lopë në orën e vizatimit, mësuesi më pati pyetur në kisha parë ndonjëherë lopë të gjelbër.

Unë jo të gjelbër, por s'kisha parë kurrë më parë ndonjë lopë. Më kishte kaluar një fëmijëri, madje një rini para ekranit.

Duke qenë se gjithmonë kam pritur që vajzat të dashuroheshin

marrëzisht pas meje, ashtu si nëpër filma, për një kohë të gjatë nuk pata arritur të krijoj dialog normal me vajzat dhe më duhet të pranoj se më ka hapur plagë të thella gjatë paqëndrueshmërisë së rinisë sime.

Të dashurat që ëndërroja unë, ishin jashtëzakonisht të bukura si ato që shikoja në filma. Dhe prita më kot si ajo mjerania që pret princin e saj të ëndrrave hipur mbi kalë të bardhë.

Tek çdo vajzë shikoja mangësi.

Kur i thashë një vajze të bukur nga çdo anë: "Sikur t'i kishe veshët pak më të vegjël!", i mbeti qejfi dhe ma ktheu: "Edhe ajo hunda jote mund të kishte një formë më për të qenë!"

Më kishit edukuar aq mendjemadh, saqë kurrë s'e kisha menduar se mund të kisha ndonjë mangësi në vetvete. Pastaj kur pashë veten para pasqyrës, dallova se nuk isha aq simpatik sa ata djemtë nëpër ato telenovelat rozë të ekranit.

Ekrani i bardhë më kishte larguar nga realiteti.

Ekrani që ju pandehnit se ishte një mjet i mrekullueshëm për të kaluar kohën, nuk e dini sa plagë të thella më hapi në trurin tim vogëlak, ndërsa unë, për një kohë të gjatë nuk e dallova dot diç të tillë.

Ekrani ishte një mjet i mirë argëtimi e kalimi kohe që ju më kishit ofruar për t'u ndjerë të qetë kur ti ikje nga shtëpie dhe babai dilte për shëtitje pune. Ju përbrenda ndiheshin të qetë. Sipas jush, biri juaj kishte mundësi që të gjithë fëmijët e tjerë ia kishin zili dhe nuk mund t'i kishin dot.

Librat që më ofruat për të lexuar, madje më detyruat t'i lexoj, ishin të gjithë të huaj. Nuk arrita dot ta gjeja veten në romanët anglezë e as në novelat rozë italiane. Mendova si ata, ndjeva ato që ndjenin ata. Ashtu siç dalin deformime kur ushqimit të qenit i hedh bar dhe atij të pulës mish e kocka, edhe unë përjetoja pështjellime. Përjetoja pështjellim përshtatjeje. Rrethi im ishte turk dhe mysliman, ndërsa ata ishin të huaj dhe u përkisnin feve të ndryshme.

Majaja nuk zuri. Vaksinimi nuk funksionoi.

Unë dola si një krijesë me tjetër shpirt, tjetër ndjenja, të tjera qëllime e ideale.

E për të mos mbetur i prapambetur, vendosët shtatë pengesa magnetike mes meje dhe Islamit.

Nuk mund ta harroj ditën kur thashë "Bismilah" para ngrënies. "Mos ke marrë mësim prej hoxhës?" më qortove menjëherë.

Ndërkohë që atë s'e kisha mësuar prej ndonjë hoxhe, por prej një filmi vendas. Në fakt, me sa kisha mësuar prej filmave, megjithëse jo aq sa një prift, mund të kryeja një rit kristian, mund të lutesha si ata para ushqimit dhe të thoja në fund të lutjes "Amen".

Në të gjithë filmat që më kishit dhënë dhe ofruar, zinin vend të madh si ritet hebreje, ashtu edhe besimi i krishterë.

I dija mjaft mirë se çfarë fjalësh thuheshin në kishë, si dhe çfarë ritesh kryheshin në varrimin e një të krishteri.

Por duke qenë se nuk pata shkuar asnjëherë për t'u falur në xhami, qoftë edhe për bajram, nuk kisha asnjë njohuri rreth faljes që është kusht për myslimanët.

Mos e dhëntë Zoti nënë, por nëse do vdisje ti apo im atë, dije se nuk kam asnjë njohuri për t'u falur në xhenazen tuaj.

Dhe unë, gjëra të çuditshme mendoj, apo jo? Ndoshta ju, po po, ndoshta ju nuk do të donit t'ju falej xhenazja, por duke e parë si adet, nuk do ta kundërshtonit. Mjafton që të duartrokisnin shumë, pjesëmarrësit në varrimin tuaj të ishin prestigjiozë, ministra, deputetë, biznesmenë, artistë, etj. Edhe ceremonia e fundit e jetës suaj madhështore duhej të ishte e tillë, madhështore, e njëjtë me stilin tuaj të jetës.

***

Mendoj se shqetësoheni se kush m'i ka injektuar këto mendime, ku i gjej këto fjalë për t'ju kritikuar, pse flas aq shpesh rreth ndjenjave fetare?

Gjithçka kthehet në origjinë. Kur bisedonit rreth tim gjyshi, thoshit gjithmonë:

"Ishte injorant. Ishte analfabet. Vetëm falej dhe besonte se një ditë do të jepte llogarinë e punëve që kryente në botë. Mjaftohej me pak dhe u largohej harameve", shtonit pastaj si me pak dhimbsuri. Më duket se dhe unë atij i ngjakam. Një zë i brendshëm më fton të falem.

Më duket sikur e shoh atë që i frigoheni aq shumë.

Sikur ta dinit se kam pirë alkool apo kam marrë kokainë, nuk do mërziteshit aq shumë. Po, edhe ato i kam provuar falë jush. Dashuria, dhembshuria dhe afrimiteti juaj nuk arriti kurrë ta mbushte zbrazëtinë e shpirtit tim dhe i provova lëndët narkotike për të shijuar ato kënaqësi që s'kisha mundur t'i ndjeja. Por e pashë mirë pafuqinë e tyre. Dhe kërkimet më dërguan deri tek besimi në Zot.

E di se të shkosh drejt humnerës apo drejt besimit në Zot nuk ka ndonjë ndryshim për ju, po ç'ti bësh, ky është realiteti.

PËRSE NDRIÇOJNË MINARET

S'më kujtohet mirë në isha shtatë apo tetë vjeç. Kishim ngrënë qofte pranë Sulltan Ahmetit. Kur dolëm nga restoranti, dielli kishte perënduar. Kudo ishte errësirë, ndërsa në të gjashta minaret e xhamisë Sulltan Ahmet ndriçonin dritat. Më pati pëlqyer aq shumë ajo tablo, sa pata pyetur:

- Përse ndriçojnë dritat lart në minare?

- Nuk e di, - më pate thënë.

Babai të ndihmoi menjëherë duke ndërhyrë:

- Mesa duket duhet të jetë ndonjë ditë e veçantë.

Sigurisht që duhet të ishte ditë e veçantë. Edhe unë e dija që dritat nuk ndriçojnë për çdo natë. Fakti që ju nuk e dinit arsyen e ndriçimit të minareve atë natë, më ndezi një kureshtje përbrenda. Kurrë s'munda ta harroj atë pamje. Minaret që zgjateshin si lapsa drejt qiejve blu sterrë të mbrëmjes, zgjateshin drejt thellësive të mendjes sime duke u vendosur në ballë të listës së gjërave të bukura që kisha parë në jetë. Njeriu mund të përballet përgjatë jetës së tij me gjëra interesante çdo ditë, çdo javë, çdo muaj. Por midis tyre ka nga ato të tilla që, edhe me kalimin e viteve, mbeten të freskëta dhe të qarta në kujtesë. Edhe këto minare, zunë një vend të veçantë si një kujtim fashitës dhe qetësues shpirtëror i zemrës dhe shpirtit tim.

Më pas e mësova. Ato drita ishin ndezur me rastin e përvjetorit të ditëlindjes së Profetit Muhamed.

Ajo natë kaloi për ne pa lënë asnjë gjurmë, pa u bërë shkak i asnjë ndryshimi. Atë kohë nuk munda t'ia bëj analizën kësaj

çështjeje, por tani po e bëj, nënë;

Festimet e Vitit të Ri tek ne bëheshin madhështore. Përgatitjet fillonin me javë përpara, ftoheshin njerëz të zgjedhur dhe tokeshin gotat e shampanjës. Ndonjëherë shkonim në ambjente të veçanta festash dhe për një natë harxhonim aq sa mund të ishte rroga vjetore e një nëpunësi.

Por fjala vjen, të njëjtin entuziazëm nuk e përjetonim me rastin e Kurban Bajramit. Dashi i madh me brirë i lyer me këna kurrë nuk mbërriti në shtëpinë tonë siç kisha lexuar në disa libra me tregime. Unë nuk pata kuptuar as arsyen e kësaj feste. Sepse ju nuk ma shpjeguat!

Ato ditë, kur lexonit në gazeta shkrime kritike ndaj therjes së kurbaneve, qimet ju ngriheshin përpjetë dhe cilësimet tuaja ndaj këtyre çështjeve ishin:

- E neveritshme...

- Egërsi...

- Kasaphanë...

Dhe në vend që të më shpjegonit se ajo ishte një adhurim, ma qortuat me një gjuhë të ashpër.

Por, sërish, vite me vonë, me aq sa mund të gjykoja me aftësitë e mia gjykuese, arrita në përfundimin se kjo duhet të ishte festa ime e vërtetë. Jo vetëm që nuk më shpjeguat pse ndriçonin minaret, përse therej kurbani, por as gëzimin të varfërve në këtë festë, as pajtimin e të idhnuarve e as vizitat e ndërsjella midis miqve dhe shokëve që bëheshin në këtë ditë nuk m'i treguat.

Ishit totalisht kundër therjes së deleve dhe deshve. Edhe unë hidhërohesha për hir të së vërtetës. Therësit i shikoja me syrin e vrasësit. Ndërkohë që kur ju pyeta si ishin prodhuar proshutat, sallamet, salsiçet dhe burgerat që m'i jepnit për të ngrënë, pa therjen e kafshëve, më patët shikuar me tërsëlli. Sigurisht që nuk shtuat as ndonjë sqarim bindës.

Ndërsa me kalimin e viteve, kur u rrita, pyetjet e mia sa vinin e bëheshin më të çuditshme sipas jush.

Kur ju pyeta se "si i konsideroni vuajtjet e gaforres që zihet e gjallë vetëm për të qenë ushqim për ju", ma preve shkurt "Nga disa gjëra s'merr erë fare!", duke treguar edhe një tjetër shembull të pamundësisë tënde për të m'u përgjigjur.

Dhe thelbi i boshllëkut të jetës sime, ai që ju kurrë s'arritët ta kuptonit, flinte tek pamundësia e përgjigjes së pyetjes që ju pata drejtuar: Përse ndriçojnë minaret?

Kur kthej kokën pas e i hedh një sy jetës sime të shkurtër, vërej se muaji Ramazan kurrë nuk e vizitoi shtëpinë tonë.

Unë jetoja veçuar shoqërisë. Në rrethin që më kishit vizatuar, nuk kishte vend për popull të thjeshtë. Për atë popull që ju gjithmonë e poshtëronit dhe e fajësonit se nuk dinte të mendonte, të hante, të argëtohej e të shëtiste.

Sikur të ishim edhe ne pak popull, sikur të bëheshim paksa të tillë! Sikur të merrnim dhe ne një pjesë nga zemra e tyre e mbushur me dashuri, mirëkuptim, njerëzi dhe mëshirë.

Unë kurrë nuk të pashë, nënë, të jepje lëmoshë.

Mendimi se "Këtë pasuri vetë e kemi fituar, vetë do ta harxhojmë" ka qenë kurdoherë mbizotërues në familjen tonë.

Ndërkohë që në vendin tonë kishte shumë veprimtari të lëvdueshme.

Kishte të varfër që ndanin kafshatën e gojës me të varfër të tjerë.

Ata dinin të bashkëndanin edhe kur kishin pak.

Ndërsa ne nuk jepnim as thërrimen e pasurisë sonë të madhe.

Kishim ngritur një fron egoizmi prej qelqi dhe ishim dehur nga vera e krenarisë që e pinim në gota kristali.

Dhe pasurinë tonë ma sqaronit me shumën astronomike të të hollave tona.

Por duke e ditur mirë se nuk do të më kuptoni, po jua them:

Pasuria është e mundur vetëm kur jep.

Dhe lumturia është e mundur vetëm kur e ndan me të tjerët.

KUKAFSHEHTAS

Në vogëli, kurrë nuk pata lozur me ty nënë. Sipas meje, fëmijët duhet të luajnë me prindërit. Fjalën kukafshehtas e pata mësuar vetëm në librat me tregime.

Një ditë me diell shtatori pata shkuar në punën e tim eti. Nuk ndodhej në zyrë. U fsheha në dollap për të bërë shaka. Pandehja se luaja kukafshehtas. A mundesh ta imagjinosh gjendjen ku kisha rënë, nënë?

Pastaj ç'nuk dëgjuan veshët e mi.

Babai tha se do të ndahej me ty dhe do martohej me atë.

"Po ti ke fëmijë", i tha ajo.

"S'na prish punë ai", tha im atë. "Po i lë trashëgimi një pasuri që do t'i mjaftojë përgjatë gjithë jetës. Detyrën time si baba po e kryej më së miri. S'mund të më ngatërrohet në jetën time private."

Im atë ishte i tillë që mund të na sakrifikonte ne të dyve pa iu dridhur syri për një lojë momentale zemre.

Pas pak, babai me sekretaren dolën jashtë. Nuk e dinin se unë i kisha parë dhe dëgjuar ç'ishin folur aty.

Po, nënë. Vështroj ujin e kaltër dhe të freskët të Bosforit.

Në thellësinë e skajshme të ujërave të thella e të kaltra, ndodhet edhe një panoramë tjetër që s'ia kam thënë kurrkujt, ashtu siç sekreti i neveritshëm i tim eti.

Sjellje të tilla të ngjashme, i kam vërejtur edhe tek ti, nënë.

***

Ndoshta të rriturit nuk mund ta perceptojnë gjendjen e një fëmije që përballet me të tilla pamje.

Këto dy pamje ishin si dy aeroplanë që bombarduan me bombë atomike botën ime. Jeta më qe shkatërruar.

Këto ishin skena që unë kisha mundur t'i shikoja, t'i dija.

Ndoshta e kishit mallkuar me kohë njëri-tjetrin.

Ndoshta e kishit lënë njeri-tjetrin të jetonit të pavarur.

Qysh prej asaj dite, dashuria dhe respekti karshi jush m'u venit. Vara turinjtë. Dhe ju e dallonit këtë.

"Se ç'ka ky djalë, është bërë agresiv kohët e fundit", thoshit dhe mundoheshit mos gjenit arsyen.

Më dërguat tek psikologët më të famshëm.

Bota ende s'e ka nxjerrë atë psikologun që të zbulojë sekretet e fëmijëve si unë e të gjejë arsyet shkatërruese të botëve tona të kristalta.

Asnjë dobi s'më solli vajtja tek ta.

Ndërsa unë ndjeja atë shqetësim që ndjen zogu që ka ngritur folenë në degën e një peme e ndjen rrënqethje kur trungu i pemës goditet me sëpatë, mendoja kur do të këputej filli i hollë i lidhjeve të familjes sonë dhe kur do të na përmbysej mbi kokë foleja familjare.

"Të gjitha i ka, por s'është i lumtur", thoshit kur bisedonit rreth meje.

Im atë m'i numëronte gjithçka kishte bërë dhe të gjitha kushtet që më kishte ofruar dhe thoshte:

"Sikur të kisha unë në vogëli një të qindtën e atyre mundësive që ke ti, do të kërceja gjithë ditën prej gëzimit", duke pandehur se lumturia ishte në raport të drejtë me mundësitë ekonomike.

Qysh prej asaj dite, sa herë që shihja ndonjë femër bjonde me fund të kuq, dridhesha sikur shikoja një përbindësh që do të shkatërronte folenë tonë.

Dhe qysh prej asaj dite, të gjithë burrat e thinjur i kam urryer, më kupton, nënë?

TRE TË HUAJ

Ti, im atë dhe unë. Tre të huaj që rrallëherë ndodheshim bashkë në një tryezë në orar ngrënieje. Nëse babai ndodhej në shtëpi dhe ti nuk kishe shkuar gjetiu, kishim mundësi të përjetonim lumturinë e të ngrënurit së bashku gatimet e kuzhinieres sonë.

Por edhe kjo lumturi kalonte pa ngjyra, ndarja e përbashkët e një ambienti kalonte pa gëzim dhe shumë ftohtë. Nëse takimet tona rreth një tryeze ndodhnin me një javë diferencë, gëzohesha jashtë mase. Edhe pse pa ngjyra e pa hare, fakti që si familje ndodheshim në të njëjtën tryezë, më lumturonte.

E ndjeja se ato momente përjetonit një thatësirë temash bisede. Babai shpjegonte gjithë qejf se me çfarë metode kishte zhvatur ndonjë tender, si kishte shpëtuar nga ndonjë taksë, gjendjen e fundit të bursës dhe rritjen e të ardhurave të letrave me vlerë.

Ndërsa ti nuk para kishe ndonjë gjë për të treguar nënë. Sepse zakonisht ti humbje vazhdimisht nëpër kazino dhe nuk të leverdiste t'ia tregoje babait.

Duke qenë se mua më kishit dorëzuar në persona që do të më edukonin mirë, nuk para bisedonit rreth meje.

Ndërsa unë, vërtet që jetoja i vetmuar edhe kur ndodhesha mes jush.

Jetoja një jetë prej burgu në një shtëpi me kushte që nuk i zotëronte as një përqind e bashkëkombësve të mi.

Një shtëpi shumë luksoze dhe me hapësirë të konsiderueshme, një kolltuk i rehatshëm dhe unë i lidhur me fije të padukshme në këtë kolltuk të rehatshëm me një kompjuter me kapacitet

tepër të madh.

Ja, kjo ishte jeta ime.

Nuk pashë ndonjëherë t'i bënit komplimente njëri-tjetrit. Në shtëpinë tonë kishte hyrë paraja, fama, posti, luksi; por të gjitha këto që kishin hyrë, e kishin përzënë diçka: dhe ajo që ishte përzënë quhej sinqeritet!

Lajmet në lidhje me ecurinë e holldingut tonë i ndiqnit me vëmendje dhe deheshit kur mësonit për rritjen e grafikut. Pale kur merrnit pjesë në mbrëmjet festive dhe kur pozat tuaja të buzëqeshura në rolin e një familjeje të lumtur zbukuronin këndet e gazetave, atë ditë, lumturia juaj kapte majat dhe mendonit ta varnit në mur atë portret. Ngazëllimi i shtirur që e vërtetonte edhe ajo pozë, nuk mundte kurrsesi t'jua bënte të vërtetë atë lumturi.

A isha në të vërtetë unë djali juaj? Kaq i huaj mund të jetë një fëmijë ndaj nënës dhe babait? Kaq të huaj mund të jenë prindërit ndaj fëmijës së tyre? Ja që, edhe paska mundësi.

U përpoqa në shumë mënyra ta largoja atë ftohje mes nesh. Madje bleva edhe një libër të një autori të huaj që fliste rreth jetës në familje. U rreka për ditë të tëra ta ngrija në qiell atë libër. Doja me çdo kusht që ju ta lexonit, pasi ky autor i huaj theksonte rëndësinë e lumturisë për familjen dhe theksonte gjithashtu se edhe në martesë ishte e mundur vazhdimësia e entuziazmit të flirtit. Por jepte edhe recetën e kësaj: besnikëri ndaj partnerit.

Megjithë mundin, nuk arrita dot të mënjanoja ftohtësinë mes teje dhe babait.

Kërkova rrugët e shpëtimit nga ky tëhuajësim i imi. Kishte ditë që bija në pesimizëm. Në çdo zhytje në pesimizëm, vija me makinën time luksoze në Bosfor dhe, duke bërë sikur makina kishte defekt, me një gjendje shpirtërore i gatshëm për t'u hedhur çdo çast, vështroja ujin e kaltër e të freskët.

Vërtitem përreth parqeve në ajër të pastër mos më bën mirë. Dëshiroj të ndjej lumturinë e djaloshit nga i cili bleva një simite,

nuk ia dal dot. Kërkoj harenë e fishkëllimës së djaloshit që më lyeu këpucët, s'mundem ta gjej dot.

MODERN DHE RACIONAL

Ti dhe babi mendonit se ishit me të vërtetë modernë dhe racionalë dhe se edhe unë duhet të edukohesha i tillë.

Morët masa radikale që kur të hyja në kolegj të kisha epërsi të dukshme ndaj shokëve të mi të klasës në filozofi, logjikë, pozitivizëm dhe që të mos kisha edukim prapanik.

Më siguruat mësues privatë mjaft të njohur.

Disa netë gjumi s'më merrte, mendoja përjetësinë, pafundësinë, e, megjithëse nuk merrja kurrë ndonjë përgjigje të arsyeshme, vija në dhomën tuaj t'ju pyesja për universin dhe pafundësinë me mendimin se ndoshta bindem këtë herë. Atyre pyetjeve edhe mësuesit privatë që më kishit gjetur nuk i dhanë dot përgjigje.

Por ata më flisnin rreth temave shumë të bukura (!), argëtuese dhe zbavitëse.

Idetë dhe teoritë e Darvinit vetëm një shërbëtor i tij mund t'i mbronte me aq fanatizëm e forcë. Mësuesi im e admironte aq shumë Darvinin, saqë i kishte lexuar e nxënë përmendësh të gjithë librat e tij.

Më foli gjerë e gjatë rreth librit të Darvinit "*On the Various Contrivances by which British and Foreign Orchids are Fertilesed by Insects*" – "*Rreth rrugëve të pllenimit të orkideve të huaja dhe angleze me insektet*", gjoja sipas tij, një temë me rëndësi jetike e tepër të rëndësishme për mua (!), me anë të së cilës do të bëhesha përparimtar dhe evolucionist.

Në mësimet e mëpasme, ndoshta edhe në varësi të kërkesave tuaja, ndau një kohë të madhe rreth veprës "*The Descent of Man,*

and Selection in Relation to Sex", duke më shpjeguar se kemi evoluar nga një specie tepër e fisme (!), d.m.th., nga shimpanzeja dhe kalimin nga faza në fazë derisa u ngritëm në këmbë.

Megjithëse profesori ishte modest në çdo temë, përsa u përket fushave shkencore, theksonte vazhdimisht se nuk njihte autoritet mbi veten dhe se nuk gjendej dikush tjetër në vend që ta njihte Darvinin më mirë nga ai.

I bëra ca pyetje thjesht për t'u grricur; një herë, për shembull, i thashë:

- Profesor, përderisa prejardhja jonë thuhet se vjen nga majmuni ose një specie e evoluuar e majmunit, shimpanzeja, përse nuk ngjan sot që një shimpanze të bëhet njeri?

Rrudhi sytë dhe u zhyt në largësi. Mesa duket, po lexonte në mendje librat e Darvinit duke u munduar t'i përgjigjej pyetjes sime me gjuhën dhe logjikën e tij. S'do mend që s'do heshtte. Dërdëlliti do gjëra, por pa arritur të më bindte.

Rrekej të sqaronte gjithçka me anë të rastësive, ndërsa unë – faktin që qielli qëndronte pa shtylla mbështetëse në sajë të fuqive të barasvlershme tërheqëse dhe shtytëse të yjeve të pafund në universin e pafund, e lidhja me krijimin nga një Fuqie Absolute. Rastësia kurrë nuk do të mund të shfaqte një vepër kaq madhështore.

Pas çdo seance leksioni me profesorin, mendja ime e gjorë shndërrohej në një lëmsh të vërtetë. Mendoja për ju. Babait kur nuk i ecnim punët mirë, gjithmonë thoshte "Aman, o Zot". Nuk mund ta di në ç'turbulli ndjenjash e thoshte këtë, me dijeni apo jo? Por kishte diçka që e dija mirë dhe e ndjeja qartë tek ju, që, gjithsesi, ndjenit nevojën në besimin e ekzistencës së një Krijuesi dhe, megjithë të ardhurat e shumta materiale që dispononit, e dinit mirë se paraja nuk zgjidhte gjithçka. Por, prapëseprapë, kurrë nuk patët vullnet për të adhuruar atë Krijues që nuk mundnit dot ta mohonit.

Profesori më tregoi rreth teorisë së Big Bangut, rreth shpërthimit

të madh, për të më ndriçuar më shumë shkencërisht. Më tha se gjithçka në univers u formua prej shpërthimit të atij burimi të vogël energjie dhe se ky shpërthim vazhdonte ende sot e kësaj dite duke mundësuar zgjerimin e vazhdueshëm të universit. Mirë de, këtë gjë që shpërtheu, bërthamën apo lëndën e saj, kush e krijoi?

Megjithëse përgjigja e vetme e pyetjeve të mia ishte e qartë si dita për ekzistencën e një Krijuesi, ai mundohej ta fshihte qëllimisht.

Ajo që kuptoja ishte se unë duhej të edukohesha modernist dhe ateist në kuadër të ideologjisë pozitiviste.

Dhe ende nuk e kam kuptuar idenë e dhënies një shuk me para për t'u edukuar i tillë.

Dhe përgjigjet e atyre pyetjeve ua tregoja ujërave të kaltër e të freskët të Bosforit, e, megjithëse e dija mirë se nuk më dëgjonin e më kuptonin, dhe, edhe në më dëgjonin e kuptonin, nuk do të mund të më përgjigjeshin dot.

Sepse këto ujëra më dëgjonin me vëmendje dhe nuk kisha tjetër mik veç tyre.

Isha tërësisht njeri i vetmuar.

Ju madje as më treguat burimin e vërtetë që duhet të besoja e të mbështetesha.

***

Kalova njëherë ndërmend opinionin që kisha për ju dhe arrita në konkluzionin se po bëhesha i padrejtë. Jo, jo. Ju sigurisht që donit një edukim të mirë për mua. Madje mobilizuat të gjitha mundësitë materiale për ta arritur diçka të tillë.

Sigurisht që më donit. Veçse nuk kishit kohë ose nuk e shikonit të arsyeshme ta tregonit atë dashuri. Ndërsa unë doja ta ndjeja se më donit.

Sërish, kur fillova studimet në kolegj, më siguruat profesorin më

të mirë për të më shpjeguar Frojdin, vetëm e vetëm që të ruhesha nga e keqja e "fesë", e cila ishte sipas jush opium.

Çuditërisht, fillimisht mësova se edhe Frojdi, ashtu si dhe Darvini, ishte hebré. Për më tepër, një hebré i ndikuar prej tij. Darvini në përgjithësi ishte marrë me studimin e anës materiale të njeriut, me mishin e me kockën, ndërsa Frojdi me shpirtin.

Darvini nuk e mohonte ekzistencën e materies, s'mundej, por arsyen e ekzistencës e kishte kërkuar në shtigje të gabuara duke na bërë mendjet livadh.

Për Frojdin kishte më shumë arsye për të lajthitur, pasi njohuritë rreth "Shpirtit" ishin vërtet të pakta.

"Shpirti është pjesë e trupit", thoshte ai.

Të gjitha këto dije i thoshte profesori im i specializuar në këtë fushë.

Unë nuk kisha asnjë lloj njohurie rreth Islamit, Krishtërimit e në veçanti Hebraizmit. E megjithëkëtë, e dija mjaft mirë se grupimi më fetar ishin hebrenjtë dhe nuk e kuptoja faktin se si Frojdi me Darvinin kishin qenë të tillë.

Një ditë pyeta profesorin:

- Përderisa sipas Frojdit shpirti është pjesë e trupit, në rast se trupi vdes, edhe shpirti vdiska atëherë.

Profesori nuk e priste një pyetje të tillë prej meje, qeshi tinëzisht dhe m'u përgjigj:

- Sigurisht! Me vdekjen e trupit, vdes edhe shpirti.

Kuptimi i kësaj ishte mosekzistenca e një bote tjetër, asaj të llogaridhënies.

- Po mirë, profesor, - i thashë, - nëse shpirti qenka pjesë dhe funksion i trupit tonë, në cilin vend të tijin ndodhet?

Nuk më ktheu përgjigje menjëherë. U mendua thellë. Jam i sigurt se mendonte porsi një shahist i mirë lëvizjen time pasardhëse.

Teksa mendohej, e shtjellova edhe më tej pyetjen:

- Domethënë, në ç'vend të trupit ndodhet shpirti?

- Kudo, - m'u përgjigj.

- Po nëse në një aksident hekurudhor, njeriu humbet gjysmën e trupit, i humbet edhe gjysma e shpirtit, apo jo?

- Pyetje idiote dhe e padëgjuar më parë, - më tha, ndërkohë që zilja e telefonit dhe domosdoshmëria për t'u përgjigjur në telefon e shpëtoi nga pyetja ime.

Po, nënë e dashur. Në fakt, do të ishte gënjeshtër nëse mohoj kontributin e profesorit përsa i përket zgjerimit të vizionit dhe zhvillimit të dialektikës. Por profesori kishte edhe një pretendim si njohës i mirë i psikanalizës dhe për këtë arsye, edhe admirues i madh i Frojdit, një pretendim që kurrë s'munda ta harroj dhe turpërohesha sa herë ju shikoja në fytyrë:

Profesori shpeshherë citonte Frojdin në fjalët e tij.

Gjithmonë koka më bëhej dhallë, mos isha vallë siç thoshte Frojdi dhe profesori im?

Përse jeta ime duhej t'u përshtatej thënieve të Darvinit dhe Frojdit?

TI GJITHMONË KE NJË JUSTIFIKIM, BABAI GJITHMONË NË PUNË

Gjithmonë kam menduar: Mos vallë do të ishte e nevojshme që të ishim një familje më e varfër që të qëndronim më shumë me njëri-tjetrin?

Kur përgjigja e kësaj pyetje më dukej "Po", e urreja pasurinë tuaj.

Po të mos ishit kaq të pasur, nuk do më merrnit nga ata ekranet ngjyra-ngjyra, skllav i të cilëve u bëra qysh në fëmijëri. S'do kisha as DVD e as CD. Botën time do ta plotësonte ngrohtësia juaj, e jo pashpirtshmëria e atyre ekraneve.

Po të mos kishit qenë të pasur, s'do të kisha pasur dado në foshnjëri e shërbëtore në vegjëli; ato çaste do t'i kaloja me nënën dhe babanë tim, do të ndjeja atë ngrohtësinë dhe kënaqësinë e papërshkrueshme që vjen nga ndenjja me prindërit.

Ju ishit të qetë, pasi me para kishit gjetur si dado, ashtu edhe shërbëtore. Ndërgjegjen e kishit të pastër. Sa më shumë t'i paguanit shërbëtorët, aq më të lumtur dukeshit dhe mendonit se po në atë masë e kishit kryer detyrën tuaj prindërore.

Fëmijët si unë nuk kishin as të drejtën t'i zgjidhnin vetë shokët e tyre. Një ditë pata guximin të luaja me nipin e shërbëtores që ishte bashkëmoshatar me mua, pa menduar se në ç'gjendje do të përfundonte i shkreti.

- Ti je djalosh nga një familje e pasur dhe fisnike. Shokët e tu s'mund të jenë bij të familjeve punëtore, - më patët qortuar ashpër.

Pastaj më sollët në shtëpi shokë jo nga familje të zakonshme. Ishte koha kur sapo kisha përfunduar filloren. Por edhe kur luaja

me ta, nuk ndjeja asnjë lloj gëzimi e lumturie, pasi gjithçka që bëja, më dukej sikur zbatoja ndonjë urdhër.

E kuptoja se kishte diçka që s'shkonte, por s'kisha dikë të m'i tregonte ato gjëra që s'duheshin e të më tregonte ato të duhurat në vend të tyre.

Një ditë, në adresën time të e-mailit erdhi një shkrim që shkreptiu në botën time si rrufe dhe më ngriti në kokë shumë pikëpyetje. Nuk kishte përbri as fotografi e as ndonjë tekst prekës. Por titulli më bëri shumë përshtypje: LOTI I FLUTURËS. Gjithmonë kam dashur të jem flutur në jetë. Do të më pëlqente të kisha flatrat e mia që do të më jepnin lirinë e vërtetë, flatra ngjyra-ngjyra si një kopsht pranveror.

Si qanin fluturat? Përse qanin? Megjithëse shkrimi më vinte i rëndë, e lexova rresht për rresht me vëmendje.

Shkrimi ia niste kështu:

"Nuk do të doje që në prag të fillimvitit të merrje përsipër një mision të ri e të nderoheshe me arritjen e një objektivi si të lësh gjurmë në botë dhe t'i japësh formë epokës tënde?"

Ç'objektiva të mëdha ishin këto: t'i jepje formë epokës, të lësh gjurmë në botë. Shkrimi vazhdonte:

"Bota është zvogëluar. Objektivi është shtuar. Objektivi është i bukur, i këndshëm.

Objektivi është t'i paraqesësh të bukurat gjithë njerëzimit me një zemër të dashur dhe fytyrë të qeshur... Nëse ky ofrim kryhet me dorën e mirëkuptimit, askush s'do ketë fuqi ta refuzojë.

Ke parë ndonjëherë t'i jepet dikujt një trëndafil apo një çokollatë turivarur apo me zemër të mbushur me urrejtje?

E dinim dhe e besonim se në çdo frymëmarrje e në çdo hap që hidhnim ishte "Një" që na shikonte. Tani mijëra sy të padukshëm e veshë kureshtarë të vështrojnë, të ndjekin, të regjistrojnë.

Ndoshta nesër, një fjalë që e ke thënë kushedi sa kohë më parë,

një lëvizje, do ta nxjerrin nga mesi i miliarda zërave në thellësitë e universit dhe do të ta dhurojnë brenda një CD-je. Ndoshta do t'ua ofrojnë edhe njerëzve të tu më të afërt."

Kush mund ta kishte dërguar vallë këtë në adresën time? Po sa shkrim i bukur që ishte! S'do doja kurrsesi që dikush të më kishte regjistruar me një kamerë sesi humbja veten para ekranit që rridhte fëlliqësi e t'ua tregonte këtë gruas dhe fëmijëve të mi në të ardhmen. Shkrimi më tërhoqi sërish pas vetes dhe vazhdonte:

"Je i detyruar të jetosh një jetë ku fytyra mos të të skuqet kur e di se "Një" të shikon dhe të afërmit e tu ndjekin lëvizjet e tua nëpërmjet CD-së.

Duke qenë se kreatori i kësaj është "i pashoq" dhe i vetëm, më i mrekullueshëm se çdo mrekulli tjetër dhe a e di se edhe zhurma që nxjerr qerpiku i syrit nuk humbet?

Tashmë je i tejdukshëm. Organet e tua kristalizohen me anë të MR (Rezonancës Magnetike), valët e trurit t'i zgjidh EEG, rolin kryesor të fundit në skenën e historisë, interpretoje edhe një herë denjësisht për veten, të parët dhe besimit tënd.

Bëhu si flutur. Zambaku mbi të cilin ulesh, trëndafili që puth, vjollca që merr erë të mos cënohet. Në flatra mbart farëra mirësie, e nëse i tregon se ti je gjendja e jetësuar e këtyre farërave të mirësisë, e zgjidh problemin.

Mos derdh gjak, të askujt e as tëndin. Prej teje pritet djersë dhe lot.

Djersa - sakrificë, sinqeritet dhe çfarëdolloj mundi trupor e mendor për hir të dashurisë që ke dhënë veten.

Ndërsa loti – një zemër e zbutur nga dashuria, mirëkuptimi, mëshira dhe dhembshuria, që kur i thuhet dashuri, e dashur, pa patur nevojën e urdhrit "loto", nga faqet e tij rrjedh lëngu, një pikë e të cilit është një thesar i çmuar saqë mund të shuajë edhe diellin.

Sa mirë të jesh një person që ndjen përgjegjësi mbi supe edhe për një balenë që vetëvritet në oqean, apo për një zezak që vdes nga uria në Afrikë!

Sa mirë t'i hapësh krahët e të përqafosh një djalosh narkoman pa e mallkuar për gjendjen e tij, të ndjesh dhimbjen që ndjen për të nëna e babai i tij dhe ta vendosësh veten në vend të prindërve të tyre!

Sa mirë të vajtosh për mjerimin tënd ashtu edhe për mjerimin e të tjerëve dhe të gëzohesh me gëzimin e tyre.

FLUTUR;

Gjithë këtë barrë e ke mbi shpatulla, ndërsa jetëgjatësia: as sa një stinë.

Do djersitësh flutur, dhe mbi flatrat e lagura mijëra ngjyra-motive dhe perla.

Do qash flutur;

Dhe lotët e tu do të shkruajnë epopenë e bukurive.

Dhe ti flutur, ato që s'mendojnë e s'besojnë si ti, do t'i mirëkuptosh e do t'u dhurosh trëndafilin e zemrës dhe nga burimi yt i mirëkuptimit, zemrës së tij për të pirë do t'i japësh.

Mos harro flutur! Botën e ke para teje duke pritur mbrujtjen tënde.

Nuk ka asnjë pengesë për të mos u mbrujtur. Sepse:

Zemrën e ke të gjerë, horizontin të hapur, qëllimin të mirë, objektivin të saktë dhe ti FLUTUR, je e fortë po aq sa besimi."

SHKËNDIJË DHE SHKREPËTIMË

Nuk ishte rastësi ardhja e këtij shkrimi në adresën time. Ishte e mbushur me fraza që s'i kisha dëgjuar në rrethin tim. Por ajo që më shtonte kureshtjen, ishin ndjenjat dhe frazat të cilat besoja se ndodheshin në një cep të botës sime shpirtërore, pa mundur dot t'i zbuloja.

Jepte sihariqin e afrimit të agimit në çastin më të errët të natës. Dhe unë, teksa ndodhesha në majën e fëlliqësirave, ndjeva hapjen e derës së mirësive.

E regjistrova shkrimin në kompjuter. Në fakt, e kisha kopjuar njëkohësisht edhe në kujtesë. Midis qindra mesazheve fëlliqësira. Megjithëse dhjetëra prej tyre i fshija pa i lexuar, si ka mundësi që e lexova me kaq vëmendje një shkrim të tillë që mund të ishte tepër i mërzitshëm për mua? Përse më preku kaq shumë?

Të ndjesh përgjegjësinë e vdekjes së një zezaku në Afrikë nga uria, tingëllonte komike për një person si unë i edukuar me parazitizëm e vegjetim, por prapë unë e pëlqeja dhe e regjistroja.

Ideja e vetme që më patën injektuar ime më dhe im atë, ishte të fitoja. Për të fituar mund të ndiqej çfarëdolloj mënyre. Nëse brenda mënyrës për të fituar mund të më vijë ndonjë mendim për të zbatuar rregullat morale, më quanin "naiv, i trashë."

Në televizor po jepej një skeç;

Nëna pyet të birin: "Çfarë ke dëshirë të bëhesh kur të rritesh?". Djali ia kthen: "Dua të bëhem i poshtër nënë." Nëna nxehet, por djali ndërhyn menjëherë: para disa ditësh dëgjova teksa flisje me babain dhe thoshit: "I poshtri kishte blerë një kat, i poshtri kishte marrë një jaht, i poshtri kishte marrë një vilë buzë detit, i poshtri

kishte marrë një çarter". Domethënë, të poshtrit marrin gjithçka duan. Çfarë profesioni të jetë ky, unë dua të bëhem i tillë!"

Nëse këtë skeç do ta rishikojmë nga e kundërta, meqë i poshtri paska gjithçka, të ndershmit i bie të mos kenë asgjë. Të pranoje logjikën e skeçit, i bënte të dyshuar të ndershmit. Nga kjo anë ishte e gabuar. Sepse kishte edhe shumë të ndershëm që kishin goxha pasuri.

Nuk mjaftonte të mendoje vetëm për veten. Duhet të mendoje për të gjithë.

Në një pjesë të mesazhit thuhej: *"Tani mijëra sy të padukshëm e veshë kureshtarë të vështrojnë, të ndjekin, të regjistrojnë."* U drodha. Njeriut që ndiqnim nga dhoma e tij në Amerikë, kishim mundësi edhe ne t'i përcillnim figurën tonë në të njëjtin çast. Tanimë ishim të detyruar të vepronim sikur në çdo vend kishte ndonjë regjistrues zëri apo figure.

Ç'thoshte shkrimi?

"Je i detyruar të jetosh një jetë ku fytyra të mos të të skuqet kur e di se "Një" të shikon dhe të afërmit e tu ndjekin lëvizjet e tua nëpërmjet CD-së."

Ky mesazh kishte ndezur një shkëndijë në mendjen time. Përderisa nëna dhe babai tek të cilët kisha patur shpresat se do të më tregonin rrugën më të saktë përkujdesen për të tjera gjëra në vend se me mua, atëherë më duhet ta vizatoj vete rrugën time.

Po më plaste koka. Ndodhesha sërish në prag të një lindjeje dhe kjo ishte po aq e vështirë sa edhe lindja e parë. Do të copëtoja botën prej kristali dhe rubini që më kishin formuar dhe do të kthehesha në botë prej dheu.

Mos ishte e lehtë kjo?

"Bëhu si flutur! Zambaku mbi të cilin ulesh, trëndafili që puth, vjollca që merr erë të mos cenohet. Në flatra mbart farëra mirësie, e nëse tregon se ti je gjendja e jetësuar e këtyre farërave të mirësisë, e zgjidh problemin."

Kush ishte ky që dinte pasionin tim për fluturën dhe më pëshpëriste "Bëhu flutur!"? Të ulesh mbi zambak, të puthësh trëndafilin, t'i marrësh erë vjollcës. Sa mesazhe të bukura që ishin këto!

Sa mrekulli ishte t'u merrje erë këtyre luleve pas gjithë atyre ndyrësirave që kishin hasur deri tani hundët e mia!

U ktheva sërish pranë kompjuterit.

Kësaj radhe dora nuk shkroi adresën e ndonjë portali të keq. Ua dërgova këtë shkrim të gjithëve me radhë, megjithëse ndoshta shumicën nuk e njihja personalisht.

Pata dëgjuar se kur gjërat e mira ndahen me të tjerët, shtohej dhe këtë e provova.

***

Kuptimi i internetit kishte ndryshuar për mua. Megjithëse ende nuk më ishte prerë lidhja përfundimtare me ato portalet tërheqëse në dukje e të neveritshme në brendi, më ishte shtuar gjithsesi interesi për portalet dhe shkrimet mistike. Vazhdoja traditën time t'u dërgoja miqve shkrime të bukura që mendoja se ishin të vlefshme. Pa kaluar një orë nga dërgimi në adresa të ndryshme të një shkrimi të bukur, dikush që i përgjigjej me urime të ngrohta mesazhit tim, më dërgoi një shkrim të ndryshëm.

Ishte një shkrim që e ktheu shkëndijën në shkreptimë:

Ndërkohë që qindra mijëra nepërka, miliona akrepa, mbajnë në thumbat e tyre helm, një gram i të cilit mund të vrasë mijëra vetë, teksa mijëra luanë ulërijnë;

Dhe miliona bletë, të cilat helmin e thumbave e ruajnë vetëm për ata që i pengojnë të mbledhin nektarin e luleve, duke përgatitur për ne ushqimin më të shijshëm dhe duke u thelluar në vetvete, duke u zhytur në pafundësitë e qiellit, ndjej nevojën të falenderoj Krijuesin që i ka bërë qiejt e pafund.

Truri im mendon se misteri brenda bërthamës së atomit nuk është më i vogël se misteri i sistemit diellor, i Rrugës së Qumështit, i galaktikave, e, duke u endur sa nga flatra e mushkonjës tek gungat e devesë, nga organi tretës i amebës tek feçka e elefantit dhe, më së fundi, ankorohet në portin e paqes dhe hedh spirancën duke e ditur se s'ka rrugëzgjidhje tjetër.

Teksa ndodhin dhjetëra batica-zbatica në gjithë ato dete e oqeane, Hëna shëtit rreth Tokës, Hëna dhe Toka rreth Diellit, Hëna, Toka dhe Dielli rreth yjeve të tjerë, grupi i këtyre yjeve rreth yjeve të tjerë më të mëdhenj, shëtisin brenda caqeve të caktuara pa luajtur milimetrin, e pa menduar këto, sa e vështirë është të kuptosh njeriun që shikon si sukses vërtitjen e tre rrathëve në duar pa prekur njëri-tjetrin, ashtu si në cirk!

Pa kuptuar pafundësinë s'kuptojmë asgjë, e pa kuptuar grimcën s'mund të kuptojmë pafundësinë.

Çdo ditë do të vazhdojmë të hedhim poshtë teorinë e ditës paraardhëse dhe më së fundi do të gjejmë prehje në derën e mëshirës më të madhe.

Zoti im, që s'më bën të ndjej gjithë këto zjarre, llava, shpërthime, s'më bën të ndjej tymin dhe erën e squfurit, por më bën të ndjej aromën e trëndafilit,

që s'më bën të dëgjoj zhurmat e shtresave dhe magmës së nëntokës, zhurmën e Tokës duke u rrotulluar rreth Diellit dhe zhurmën e madhe të këtyre dyve duke u rrotulluar rreth yjeve të tjerë, e më bën të dëgjoj zërin e ëndshëm të bilbilit, Ty, Ty, të dua aq shumë sa s'mundem dot ta shpreh.

Duke notuar mbi magmën që vlon kushedi sa mijëra gradë poshtë këmbëve tona, duke shëtitur nën diellin përvëlues; o Zoti ynë qa na jep freski mes këtyre dy zjarreve, e kemi të pamundur të besojmë se të kemi falenderuar ashtu siç e meriton.

Ne, njerëzit e pafuqishëm, të mangët e të pamundur, e vetmja gjë që besojmë është madhështia e Zotit tonë, e cila njëkohësisht është edhe tregues i faljes së Tij madhështore dhe kjo madhështi,

është krejtësisht mbi masën që Ai do t'i mbulojë të gjitha të metat e gabimet dhe do t'i falë të gjitha mëkatet e atyre që e besojnë Atë.

Të mendosh këtë madhështi, ta rikujtosh atë herë pas here, është receta e lumturisë përgjatë gjithë jetës.

Dhe më pas, i lumturisë së përjetshme.

O mik, që mbart në vetvete një boshllëk në shpirt dhe pyet vetmevete: "Me se mund të mbushet një boshllëk i gjerë sa pafundësia?", dije se, këtë boshllëk e mbush vetëm dashuria për Zotin?

Ishte një pyetje që më erdhi vetëtimshëm në mendje teksa vështroja ujin e kaltër e të freskët: "Me se mund të mbushet një boshllëk i tillë sa pafundësia?"

E pra, dikush që s'i dija as emrin e as fytyrën, më dërgonte një mesazh s'di se nga cili cep i botës dhe më tregonte mënyrën sesi mbushej ajo zbrazëti e thellë në shpirt.

Shkëndija ishte shndërruar në Shkreptimë. Qielli im i sterruar vetëtinte herë pas here nga shkreptimat dhe përbrenda mbushesha me shtëllunga drite të pafundme.

Gjithçka ishte të besoje në Zot. Por ti nënë, s'më pate folur asgjë rreth Zotit!

NJË MBRETËRESHË PËR ZEMRËN TIME

Sigurisht që s'mund të pritej të isha student i suksesshëm me këtë ndrydhje shpirtërore që përjetoja. Pasi përfundova me vështirësi kolegjin, sërish, me fuqinë e paimagjinueshme të pasurisë suaj, mora diplomën e juristit në një universitet privat.

Ndjeheshit të kënaqur. Megjithëse kisha shkuar jashtë shtetit për shëtitje, kurrë nuk u lodhët duke u thënë të tjerëve se kisha shkuar në Amerikë për studime pasuniversitare.

Dhe radha i përkiste asaj që do të krenoheshit më tepër: martesës. Një fëmijë i një familjeje të pasur dhe zotërues i një holldingu të fuqishëm si ju, sado që kishte përfunduar studimet pasuniversitare (!) në Amerikë, ishte i ndaluar të zgjidhte një bashkëshorte me vullnetin e tij të lirë. Kjo çështje duhet të ishte e menduar mirë dhe të ishte punë martese.

Ç'vajza i përkisnin jetës mondane e shtresave të pasura, që mbushnin faqet e gazetave e me trupin si topmodele, m'i listuat para. Duke patur parasysh një shembull "familjeje" si ju, të keq, por të pranishëm, e kisha të pamundur të thosha "po" për ndonjërën prej tyre. Ndërgjegjja e refuzonte kategorikisht diçka të tillë. Lista juaj, detyrimi juaj për martesë dhe ndërgjegjja, të tria së bashku më sollën ndërmend një anekdotë:

Një biznesmen do të udhëtonte me avion për në Paris. Një zë i brendshëm i thotë:

- Mos udhëto sot me këtë avion!

Personi i bindet zërit që e dëgjoi qartë dhe anullon biletën. Avioni me të cilin do të udhëtonte pëson defekt, rrëzohet dhe nuk shpëton asnjë udhëtar.

Pas njëfarë kohe, porosit mish pule në një restorant dhe zëri i brendshëm i thotë:

- Mos e ha!

Nuk e hëngri. Të nesërmen, mëson se ata që kishin ngrënë mish pule në atë restorant, ishin helmuar.

Një ditë tjetër, teksa përgatitej t'i dërgonte një firme tjetër një sasi të konsiderueshme malli, zëri i brendshëm i foli qortueshëm:

- Mos e dërgo mallin!

Pas disa ditësh, informohet nga gazetat se firma të cilës do t'i dërgonte mallin, kishte falimentuar.

Teksa zëri po i fliste një ditë tjetër, e ndal dhe e pyet:

- Kush je ti?

- Ndërgjegjja jote, - i përgjigjet zëri.

- Dëgjo motër ndërgjegje. Më duhet të të falenderoj. Deri tani më ke shpëtuar nga aksidenti ajror, nga helmimi dhe nga dërgimi i mallit firmës që po falimentonte.

- Ëhë?

- Çfarë ëhë, po kur u martova, ku dreqin ishe?

***

Isha i detyruar të tregohesha i kujdesshëm në përzgjedhje për të mos i thënë edhe unë ndërgjegjes: "Ku ishe kur u martova?". Ndaj dhe nuk tentova të zgjidhja dikë që të ishte objekt mburrjeje nga ana juaj, t'i përkiste s'di se kujt shtrese të lartë, të ishte vajza e s'di se kujt biznesmeni të fuqishëm, etj.

Babai, gjithmonë i nevrikosur dhe i sigurt në vetvete, fliste me zë paksa të lartë, duke pandehur se unë s'dëgjoja, ose duke qenë i sigurt se unë do ta dëgjoja, dhe thoshte:

- Ky djalë është budalla. Sinqerisht është budalla. Makinën akull nga fabrika e ka, jahtin po, vilën po. E ka kapur truri, s'martohet që s'martohet. Duhet ta dërgojmë në ndonjë psikolog këtë. Kush mund të bëjë dasmë të përsosur si ky në këto kohë krize? Dasma në Hilton. Por zotëria s'denjon. Kur të martohet s'do t'i mungojë asgjë. S'ka as ndonjë problem sesi do të sigurojë mjetet e jetesës. Kandidatet për nuse i ka me qindra. Ç'dreqin do më ky?

Teksa vështroja ujin e kaltër e të freskët, kërkoja mbretëreshën e zemrës sime. Kjo mbretëreshë s'bënte pjesë në listën tuaj nënë.

Më shumë do të preferoja të isha një çift që edhe perdet e shtëpisë i blen me këste, sesa të martohesha me dikë që më ofronit ju e të bëja një dasmë madhështore me dikë që ju do të krenoheshit, por që unë s'do ta ndjeja kurrë në zemër.

Ndoshta sipas jush, kjo ishte një mënyrë zvarritjeje, por nuk duhet mospërfillur dashuria që ndjen kur rri me dikë që e dashuron.

Frekuencat tona nuk përputheshin nënë. Rrobat e dhëndërrisë që më kishit qepur, ishin tepër të ngushta për mua.

MËSHIRË

Në botën e të pasurve, ka dy lloj tipash, nënë. Një pjesë e këtyre e kujtojnë që kanë qenë të varfër dhe i kujtojnë vuajtjet e hequra. "Dikur edhe ne kemi qenë të varfër dhe mërziteshim shumë kur të pasurit nuk na zgjasnin dorën e ndihmës", thonë dhe për të mos rënë në të njëjtin gabim, e hapin kuletën dhe i ndihmojnë të varfrit.

Ka gjithashtu edhe një grup të dytë, në të cilin bëni pjesë edhe ju dhe mënyra e arsyetimit të tyre është mjaft e ndryshme:

"Edhe unë kam qenë dikur i varfër. Po ç'bëra? Me mundin tim e me djersën e ballit arrita gjer në këtë ditë. Hodha spirancën në majën e pasurisë. Në gjithë këtë arritje, askush s'më ndihmoi një grimë. Dhe unë s'kam pse të ndihmoj askënd asnjë grimë. Ata që s'më kanë ndihmuar në ngritjen e kësaj pasurie, nuk kanë të drejta në mallin tim".

Kjo ishte logjika e tim eti. Dhe filozofinë e jetës së tij mundohej të ma injektonte dhe mua:

- Shiko bir! Në jetë dhe veçanërisht në biznes, koncepti mëshirë s'duhet të ekzistojë. Një biznesmen i madh që zotëron një hollding gjigant, s'mund të veprojë si dikush që zotëron një kuzhinë bamirësie. Nuk mund t'i mbushë tasin me çorbë çdo personi që i del përpara si i varfër. Personi që i thotë vetes biznesmen, duhet ta heqë mënjanë konceptin e mëshirës dhe ndjenjat e tjera që pakësojnë fitimin, ashtu siç hiqet xhaketa. Ndihma mund të bëhet vetëm e vetëm për qëllim reklamimi.

Gjatë kohës kur do të shkoja ushtar, më tregonte:

- Shiko bir, nëse do të kishim ndonjë problem në gjetjen e

parave të nevojshme për të kryer shërbim ushtarak të reduktuar, do të ishe i detyruar ta kryeje të plotë shërbimin ushtarak. Ata që thonë se "lumturia s'blihet me para", i kundërshtoj me forcë dhe u them: "Pasuria me lumturinë janë në raport të drejtë me njëra-tjetrën. Kush ka para, ka edhe lumturi. Lumturia blihet me para, madje edhe një pjesë e mirë e shëndetit..."

Dëgjoja me vëmendje të madhe porositë e arta (!) të tim eti.

"Ka nga ata që thonë se paraja s'është asgjë. Bëj tutje, mor leshko. Kur s'ke para, jo vetëm që s'ke me ç'të mbushësh barkun, por edhe për atë që ke në bark s'të lejojnë të shkosh në banjë pa paguar. Kur të kap keq dhe e bën në brekë, atëherë e kupton se ç'do të thotë para."

Kujtoj bashkëfshatarët tanë, teksa na dinin të pasur, vinin me shpresën se mos i ndihmonim. Të gjithë qenë kthyer turivarur. Askënd s'ndihmuam. Edhe atyre që do të bëheshin operacion nuk u patëm dhënë asnjë qindarkë dhe babai u pati thënë: "Në vend që të këndonit si gjinkalla kur ishit të lirë, të kishit mbledhur para për këto ditë të vështira!"

Kam qenë me qindra herë dëshmitar sesi babai tregonte me zotësi si kishte shpëtuar nga taksat.

Fraza "Askush nuk është pjesëtar në pasurinë tonë. Gjithë këtë pasuri e kam ngritur i vetëm", ishin nga perlat e tim eti që i dëgjoja të paktën katër-pesë herë në ditë.

Dhe unë, megjithëse isha mbrujtur e edukuar nga ju me këtë logjikë e filozofi, e ndjeja se diku kishit mangësi dhe se mendonit gabim në disa gjëra.

Nuk duhet të ishte kjo njerëzia.

Ndërkohë që im atë, në kohët që punonte me ortakë të tjerë, i kishte mashtruar derisa ishte bërë shkak i falimentimit të tyre. Përveç kësaj, nuk kishte paguar për një kohë të gjatë sigurimet dhe vjetërsinë e punës.

Krijuesi, në të cilin nuk e di në besoni a jo, nuk do t'i linte pa u hakmarrë ndaj gjithë këtyre llokmave harami. E ndjeja se ishim të

detyruar të jepnim llogari në ndonjë vend.

S'mund të mbetej pa u marrë haku i atyre të mjerëve që dëboheshin nga spitali se s'kishin paguar sigurimet, mundi i atyre baballarëve që s'u kishe paguar vjetërsinë e punës e që vuanin se s'kishin t'u çonin fëmijëve bukën e gojës, atyre fëmijëve që ndoshta s'e kishin parë më çokollatën e as akulloren.

Në këto çështje, unë kisha mendime diametralisht të kundërta me babain. Sikur ta dijë se unë mendoj në këtë mënyrë, do nxehej e do më qortonte: "Me kë je ti, me tët atë, apo me ata poshtërsirat?"

Unë isha me të vërtetën e të drejtën. Thonjtë e ndërgjegjes më çirrnin zemrën.

Paraja e pandershme më bënte të palumtur. Paraja e pandershme ju bënte dhe ju të palumtur dhe ju pengonte forcërisht të ishit të mëshirshëm.

Ju e pandehni veten gjithmonë të lumtur, nënë. Sepse nuk e dini përkufizimin e lumturisë.

Për ju, lumturi do të thotë numri i zerove të shifrës së pasurisë suaj. Ndërkohë që lumturia qenka të kesh mëshirë, të mundesh të duash, të mundesh të ndash me të tjerët.

Ka mundësi që edhe ta luanit bukur rolin e të lumturit. Por gjëja që i vërtiteshit rrotull duke e kujtuar si lumturi, ishte vetëm mirazhi apo hija e lumturisë.

Domethënë, çiftet që tradhtojnë njëri-tjetrin s'janë të lumtur.

Familjet që s'munden t'u ofrojnë lumturi fëmijëve, s'mund ta gjejnë as për vete atë.

Dhe unë, megjithë këtë pasuri që më rrethonte, nuk ndjehesha i lumtur, nënë.

Ndjej se paratë e fituara në mënyrë të pandershme më ngecin në fyt si spica të helmatisura.

Dua të vjell gjithçka kam ngrënë, nënë.

TË LINDËSH NË BOTË MË TË BUKURA

Kur shkoja të vështroja ujin e kaltër e të ftohtë, ato netë frikohesha shumë nga vdekja dhe ndjeja pështpëritjen e zemrës: "Unë nuk rrah më."

Një dorë e padukshme kishte shkruar me gërma të mëdha mbi tavanin e dhomës sime që është si jeta ime, e plogësht, pa probleme e entuziazëm:

"Ataku kardiak po vërehet edhe tek njëzet vjeçarët."

Mos vallë isha edhe unë kandidat për atak kardiak?

Vrapoj menjëherë tek biblioteka madhështore që babai kishte krijuar në shtëpi vetëm për t'u mburrur karshi të tjerëve dhe nis të shfletoj enciklopeditë mjekësore.

Fillimisht zbuloj një sëmundje që quhet *aritmi*. Ndjej se në zemër kam çrregullim të rrahjeve të zemrës. Pastaj ndjej një therje në zemër. Enciklopedia këtë e quan *anzhina pektoris*. Pastaj analizoj shkaqet që lidhen me atakun kardiak dhe mënyrën sesi vjen ai. Shikoj se ka lidhje me tensionin. Pastaj vrapoj dhe mas tensionin me *sfigmomanometrin* që babi mban në shtëpi. Të madhin e kam 13, të voglin 8. Gëzohem se e kam normal.

Rrahjet e zemrës më duket sikur ishin hapat e atakut kardiak. Më duket sikur vdekja ndodhet pas derës së drunjtë dy metra përballë meje.

Dua të paqtohem me Krijuesin. E kërkoj.

Më kujtohet profesori im personal që e mbante veten filozofin e shekullit. "Kërko nga Zoti një laps", më pati thënë. Pasi këmbënguli nja dy-tri herë, i detyruar, iu luta: "Më jep një laps, o Zot!"

Nuk m'u dha laps.

- Tani kërko laps prej meje, - më tha, dhe unë kërkova laps prej tij. Menjëherë nxori një laps nga xhepi i majtë i brendshëm dhe ma dha.

Dhe duke qeshur tinëzisht në atë lojën që ateistët e kishin zbatuar prej vitesh, më tha:

- Po të kishte Zot, do të të jepte laps.

Ndërsa unë nuk u dorëzova menjëherë:

- Profesor, ekzistenca mos është gjë e lidhur me dhënien?

- Sigurisht. Ai që ekziston, jep.

- Atëherë më jep një zemër profesor, ta kem rezervë. Po u prish kjo që kam, po e ndryshoj me atë, - i pata thënë.

S'mundi të ma jepte. Pastaj më tha:

- Pa ma trego atëherë Zotin!

S'munda t'ia tregoja.

- Çdo gjë që s'duket, nuk ekziston? – e pyeta.

- Që s'duket e s'tregohet, - m'u gjegj.

Nxora një trëndafil nga tufa që ndodhej mbi tryezë dhe ia zgjata:

- Si e kanë aromën?

- Të mrekullueshme, - më tha.

- A ma tregon dhe mua atë aromë të mrekullueshme? – e pyeta.

S'mundi të ma tregonte.

Tashmë, netëve grindem me errësirën dhe jam në kërkim të "Zotit" që nuk denjuat të ma mësonit ose ndoshta s'e besonit as vetë.

Nuk kishte shumë distancë mes meje dhe vdekjes. Këtë e ndjeja me gjithë qenien time. Sidomos pasi kisha shfletuar enciklopedinë

mjekësore dhe kisha mësuar shenjat dhe efektet e zinxhirit të sëmundjeve që i ngjasonin njëra-tjetrës, e kisha kuptuar më së miri se ndodhesha buzë vdekjes.

Si dhe kush mund të më jepte garanci se nuk mund të përplasja kokën diku apo të kaloja hemorragji cerebrale?

Vdekja ishte një temë që s'përflitej aspak në shtëpinë tonë. Nëna dukej plot jetë me bukurinë dhe rininë që i jepte makiazhi i përditshëm, ndërsa babai shtynte ditët me ngushëllimin se me fuqinë e pasurisë që zotëronte mund të zgjidhte çdo çështje deri edhe ato shëndetësore, madje pretendonte se mund të pengonte edhe pleqërinë. Dhe sipas tyre, unë, si një i ri që s'duhet t'i mendoja assesi të tilla gjëra, helmoja jetën time nën të tilla ide koti.

Dhe një ditë teksa ecja pranë Topkapisë[1], syri më zë dy vargje të shkruar me të kuqe në një karrocë të verdhë të një shitësi ambulant simitesh. Këto vargje e ndiznin më shumë atë frikën time për vdekjen dhe u drejtoheshin atyre që vdekja u dukej e paarritshme sikurse mali Kaf[2].

I famshëm je, i pasur je, nam ke kudo

A je menduar ndonjëherë sa ditë të kanë mbetur në jetë?

E lexova dhe shtanga. Sa e çuditshme të mos dish edhe sa ditë të kanë mbetur në jetë!

Më pas vura re se shitësi ambulant po më vështronte me shikim kureshtar për të mësuar arsyen e shtangies sime.

- Të pëlqyen mesa duket vargjet!

- Më pëlqyen, - ia ktheva.

Ngriti kapelën deri në mesin e kokës ku mbi mishin e panxirë prej diellit u dukën flokët e thinjur të djersitur që s'kishin parë berber prej kohësh.

[1] Porta e Lartë. Rezidenca e Sulltanëve Osmanë. Tani ka funksionin e muzeut. (shën. i përkthyesit.)

[2] Mali Kaf, një mal që s'ekziston në të vërtetë, por që përdoret shpeshherë në letërsinë orientale. (shën. i përkthyesit.)

- Dje gjeta edhe një fjalë të bukur. Po ma mundësoi Zoti, do ta shkruaj e do e var nesër.

Më ngjalli kureshtjen.

- E si ishte?

Fshiu djersën me shaminë katrore me kuadrate dhe më tha:

- Rrëshqas mbi akuj e numëroj ditët e mbetura, diçka e tillë.

Sërish e kishte shprehur bukur.

- Do ta sjellësh nesër?

- Po ma mundësoi Zoti, nëse s'vdes e sjell.

Ky burrë me duart tërë kallo, frikohej për të përtejmen dhe e dinte mirë se s'kishte kurrfarë garancie në do të jetonte të nesërmen.

- Për gjithçka thua po ma mundësoi Zoti. Nëse të pyes për orën, edhe për atë do të më thuash "Po ma mundësoi Zoti"?

Shitësi e hoqi fare kapelën. Binte në sy pjesa e sipërme e kokës flokëpakë dhe e bardhë, duke bërë kontrast me ballin e nxirë.

- Kështu jemi ne, nipçe. Gjithçka ia lëmë në dorë mirësisë së Zotit. A është dikush që e ka të garantuar se do të jetojë edhe nesër? Meqë m'u kujtua, po të lexoj edhe dy vargje të tjera, dukesh i interesuar:

Si mund të jem i sigurt se nesër do jem gjallë?

Arkivolin e një të riu sapo varrosën pak më parë.

Sikur m'i hodhi kripë e piper plagës. E ndjeva edhe njëherë frikën e vdekjes.

- Shihemi nesër, - i thashë dhe u largova. Më ndoqi me sy. Teksa hipja në makinën time luksoze, mendoja se ç'do të çonte plaku i mjerë në shtëpi. Më erdhi turp nga makina ime.

Por ai s'kishte frikë nga vdekja. Megjithëse jo i sigurt se do

të shkojë patjetër në vende të mira pasi të vdesë, lumturia e një personi që beson nuk është aspak e vogël. Për një lumturi të tillë mund të sakrifikoja edhe makinën.

Atë natë u mundova të gjeja përgjigjet e pyetjeve që pata shkrua në tavan. Gjendesha përballë dy tipa njerëzish.

Njëri prej këtyre ishte profesor filozofie dhe sociologjie që s'njihte Zot dhe që deklaronte "Nuk i ka krijuar Zoti njerëzit, por njerëzit injorantë Zotin", e në anën tjetër, ndodhej shitësi ambulant, plaku me duart plot kallo.

Njëri thoshte:

"Unë i kam studiuar të gjitha shkencat, di gjithçka, s'ka nevojë të njoh Zotin",

ndërsa tjetri:

"Unë njoh vetëm Zotin, s'më hyn në punë tjetër gjë."

Mësimet që kisha marrë anonin nga shkenca dhe shkencëtarët. Më ishte mësuar se shkencat pozitive nuk gënjenin dhe se metafizika ndryshonte nga individi në individ.

Teksa babai ndodhej gjithmonë në vizita pune e nëna vazhdonte të merrej me kotësira, mundohesha të bëja zap llavat që shpërthenin brenda meje dhe e gdhija duke u munduar t'u përgjigjesha pyetjeve komplekse të errësirës.

Ashtu si një top pingpongu që në çdo sekondë shkon sa nga njëra anë e tavolinës në tjetrën, dhe unë, ndoshta në një kohë më të shkurtër se sekonda, shkoja herë tek profesori e herë tek shitësi ambulant.

Nënës dhe babait nuk mund t'ua bëja këto pyetje të mundimshme. Do të talleshin me mua përndryshe.

Të nesërmen mora rrugën drejt Topkapisë.

Nga larg vura re shitësin ambulant. Kishte vendosur edhe një tabelë tjetër pranë së djeshmes. Zoti ia kishte mundësuar, kishte

dalë edhe sot në punë.

S'më kishte vënë re. Lexova tabelën që ishte munduar ta varte diku në karrocë:

Ditët si akulli, mbi të ne rrëshqasim,

Sa na mbetet s'dihet, të kaluarat numërojmë.

Ia kishte vlejtur që kisha ardhur. Ky plak formonte perla me fjalë të thjeshta dhe i varte në xhamin e pajetë të vitrinës.

M'u kujtua pyetja që ia pata drejtuar filozofit tim:

- Profesor, ç'do të ndodhë me ne kur të vdesim?

- Do të bëhemi hiç.

- S'do të jetojmë më?

- Jo, kurrë...

- Po unë dua të jetoj. S'mund ta pranoj se vdekja do të jetë fundi im.

- Kjo s'ka të bëjë se me çfarë pranon ti. Ka një të vërtetë në mes. Ata që vdesin zhduken përfundimisht me dheun e tokën. Kjo është e vërteta. Ndoshta disa pjesë të tyre gjejnë jetë në një ferrë, disa në një lule e disa të tjera në ndonjë fije bari. Ndoshta jeta jote mund të bashkohet me kafshën apo njeriun që e ha atë, por s'diskutohet që ti s'merr vesh asgjë nga këto.

Më hipën nervat.

- Ku e di ti se s'do të jem në dijeni, se mos ke vdekur ti dhe je bashkuar me ferrën, lulen apo barin?

Pati heshtur.

Unë s'doja të bëhesha hiç, unë doja të lindja në botëra më të bukura.

TË ARDHME PA OBJEKTIVA

S'dua t'ju akuzoj më shumë, nënë. Ndoshta po të shikosh nga këndvështrimi juaj, shumë gjëra që shikoj unë nuk duken. Duke qenë se puna ime e vetme, natë e ditë, ishte vetëm të mendoja për veten dhe për ju, shkurtimisht, për një rreth familjar prej tre personash, u mundova ta shikoja çështjen edhe nga këndvështrimi juaj. Në fakt, ky këndvështrim është një mënyrë tjetër e thënieve që ju kanë shpëtuar ose që i keni thënë për t'u mburrur.

"E ç'mund të bënim më tepër ne për djalin tonë? Qyshkur ka qenë i vogël, ia kemi plotësuar të gjitha dëshirat. Gjithçka që ai e hidhte, kudo dhe kurdo kishte shërbëtorë në shtëpi që e vendosnin në vendin e vet. Kur hiqte rrobat, nuk kishte nevojë t'i varte në dollap apo diku tjetër, pasi ishin shërbëtorët që i merrnin dhe i vendosnin në vendin e duhur."

Thoni tërësisht të vërtetën, baba. Ju falenderoj. Por duke u nisur nga logjika "Më mirë mësoji dikujt peshkimin sesa t'i dhurosh çdo ditë nga një peshk", më mirë të kisha patur dikë që të më mësonte, tregonte dhe shpjegonte sesi vareshin rrobat në dollap. Sikur ta kisha kuptuar paksa jetën! Kjo është çështje këndvështrimi, baba. Ju e kryet detyrën tuaj, por kështu duhej kryer vallë?

Thoshit gjithmonë:

"Kishte në xhep më shumë para se të gjithë shokët e tij të marrë së bashku."

Shumë e vërtetë. Shumë e drejtë. Sikur të dal tani e të them se ndodhem në këtë gjendje të mërzitur se më kanë munguar të hollat, do të thosha një gënjeshtër të madhe. Madje jeni ju që gënjeni në shifrën që përmendni. Nëse do të marrim për bazë

mesataren në shkallë vendi, unë harxhoja në ditë pothuajse sa njëqind bashkëmoshatarë të mi.

Por a e di se ç'ndodhi vallë, nënë? Këto para nuk më siguruan as mik e as shok. Më rrethuan vetëm fëmijë servilë. Fëmijë që mundoheshin vetëm të përfitonin nga pasuria ime dhe asnjëherë s'munda t'i ndaj dot miqtë e mi nga servilët.

Më dukej vetja si në ata filmat ku vajzat martoheshin me djemtë e rinj vetëm se ishte i pasur.

Isha si kasafortë parash për shokët e mi. Gjithmonë përbrenda më ziente një pikëpyetje, një dyshim:

- Nëse s'do të isha kaq pasur, sa prej këtyre që i kam me shumicë përreth do të rrinin akoma me mua?

Një ditë, një fëmijë që rrinte me ne, më pati thënë:

- Je shumë agresiv. Po të mos harxhosh për ne një mal me para, nuk durohesh.

U mendova për ditë të tëra. Kishte plotësisht të drejtë.

Nëse shkonim në kinema me paratë e mia, unë do të ulesha gjithmonë në vendin më të mirë të mbetur të lirë. Nëse do të takoheshim me një grup vajzash, unë flisja me më të bukurën. Kushdo që më dilte kundër, e shpallja të padëshirueshëm dhe e postoja nga grupi. Në ditët që s'e kam ditur se paraja ishte zotëri i keq dhe shërbyes i mirë, kam thyer zemrat e dhjetëra njerëzve.

Trashësia e parave në xhepin tim mbulonte shëmtinë e agresivitetit tim dhe për të mos dalë në pah egërsia ime kur gjendesha pa të holla.

Më kot kisha menduar dhe besuar se gjithmonë të tjerët janë të detyruar të bëjnë diçka për mua.

Për çdo gjë që bëja e thosha, askush s'më kritikonte nga frika se mos largohesha prej tyre, domethënë rrinin pa para. Dhe kjo më kishte bërë arrogant dhe më bënte të pandehja se gjithçka bëja e flisja ishte e drejtë.

Paratë e tepërta e kishin fshirë nga fjalori im konceptet mirësi dhe sakrificë. Sa herë që me shokët shëtisnim ditëve të nxehta të verës dhe gjenim ndonjë çezmë, të gjithë më lejonin mua të pija i pari dhe unë asnjëherë nuk tregova atë sakrificë prej vonese gjysmë minute që shokët të pinin ujë para meje.

Por ju gjithmonë pandehnit se e kishit kryer më së miri detyrën tuaj. Duke më dhënë me shumicë armën më të fortë të shekullit, paratë, më mundësuat të jem gjithmonë në "pushtet" dhe të "sundoj".

Por ishit ju ata që sundonit vazhdimisht, pasi ishit ju që e fitonit paranë. Përderisa e fitonit ju, edhe e drejta për të sunduar ishte juaja. Kënaqësia e të sunduarit me paratë e tjetërkujt kishte vlerën e zeros në të majtë të një shifre krahasimisht me kënaqësinë e një të varfri që shet tërë ditën simite dhe dërgon në darkë një kilogramë mollë në shtëpi.

Përballja e çdo nevoje në mënyrë të përkryer nga ana juaj, më bëri të kem të ardhme pa objektiva. Gjithmonë mbeta në statusin e ngrënësit dhe të konsumuesit. Teksa im atë mburrej se "Kam pasuri për shtatë breza", unë mbetesha pa objektiva në jetë. Gjithmonë theksohej se ishte e kotë të punoja dhe se e kisha të siguruar jetesën edhe sikur të rrija shtrirë gjithë jetën.

Ju jam mirënjohës që keni menduar për të ardhmen time duke më siguruar të ardhura për gjithë jetën, por mërzitem se më detyruat drejt një të ardhmeje pa objektiva.

Me dhjetëra herë pata dëgjuar prej jush se më patët krijuar të gjitha kushtet e komoditetet.

Dhe kjo ma vrau tërësisht "dëshirën", dëshirën për të patur diçka, lumturinë e të ëndërruarit "sikur ta kem edhe këtë!".

Gjithmonë ishit në krahun tim në rast prapësish dhe e di mirë se ishit si një rrufepritës për mua ndaj rreziqeve.

Sa mirë!

Dëmin që shkaktova në marketin që pata hyrë me motoçikletën

e një mikut tim e paguat pa problem fare. Ajo ngjarje më pati vërtetuar realitetin se kisha të drejtën të bëja çdolloj dëmi pa u shqetësuar asfare, pasi ajo medoemos do të paguhej prej prindërve. Nuk kishte nevojë as të mërzitesha. Si djalë i pasur që isha, si djali juaj që isha, nuk duhet ta mësoja fjalën "mos u mërzit."

Një ditë, kur godita me grushta një polic në dalje të një diskoje pasi kishte kërkuar të më kontrollonte, pasuria dhe emri juaj kishin mjaftuar për ta mbyllur çështjen. Sipas jush, kjo ishte një ndër të mirat që më bënit dhe shembulli më i qartë i të qenit "rrufepritës" për mua.

Por nga ana tjetër, veprimet tuaja jepnin mesazhin: "Mos ndiq asnjë rregull, nuk je i detyruar të zbatosh urdhrat e ndonjë polici."

Dhe unë ashtu veprova.

Mora kokainë vetëm për të thyer rregullat dhe ligjet dhe për të vërtetuar se policia s'kishte ç'të më bënte.

E bëtë shumë mirë që m'u bëtë rrufepritës. Nën ombrellën tuaj shijova të gjitha llojet e shkeljeve ligjore dhe të qenit problematik për shoqërinë.

Qysh prej fëmijërisë sime, kam patur gjithçka kam dashur, kam marrë gjithçka kam dashur, kam shijuar gjithçka kam dashur.

Me këdo që jam grindur, me këdo që kam debatuar, gjithmonë ju kam ndjerë juve pas krahëve. Shpeshherë, ata që kisha përballë tërhiqeshin pa bërë zë ndaj gabimeve të mia duke njohur mirë forcën tuaj.

Dhe në sajën tuaj, kam jetuar duke i ditur si të drejta të gjitha gabimet e mia.

Gjithçka që thosha e bëja ishte e mrekullueshme. Unë s'mund të kritikohesha.

Dhe çështë më e rëndësishme nga të gjitha, u munduat të mendonit në vendin tim dhe të jepnit gjithmonë vendimin se ç'duhej bërë. Dhe këtë e keni shprehur në çdo situatë.

Pas gjithë kësaj të mire që bënit, a nuk menduat vallë se djali juaj mbartte një kokë mbi supe, të mirë a të keqe, që kishte funksionin e të menduarit dhe marrjes së vendimeve?

Duke qenë se ishit ju ata që mendonit gjithmonë në vendin tim, aftësia ime e gjykimit linte vërtet për të dëshiruar.

Gjithmonë ju kam kërkuar t'ju kem pranë edhe kur merrja vendime për gjërat më elementare.

Dhe unë jam mërzitur së tepërmi nga mburrja juaj e vazhdueshme për këtë interesim të pazakontë rreth meje.

Gjakoja të ndjeja paksa mallin për të patur diçka.

Ju lutem, dua të njoh ç'do të thotë të kesh, të njohësh dhe sa e rëndësishme mund të jetë diçka!

Ma hiqni ombrellën me të cilën më mbuloni! Sigurisht që do të shkelja më pak ligjin po të mos kisha kaq siguri prej jush.

DIALEKTIKË

Kur kishin mbetur edhe pak ditë nga mosha e pjekurisë, domethënë të tetëmbëdhjetat, im atë, i shqetësuar nga prirjet e mia metafizike, mesa duket, diç i kishte pëshpëritur profesorit im të filozofisë, përderisa ai erdhi të më vizitonte në shtëpi. Madje u mundua deri tek dhoma ime.

Profesori u nxeh shumë kur pa shenjat e kthimit tim në origjinë të varura në dhomë: "Himnin" të varur në mur për të kujtuar popullin dhe "Bismil'lahi Rrahmani Rrahim" të ngjitur mbi ekranin e kompjuterit për të më kujtuar besimin.

- Ide të mbrapshta, - më tha.

- Në dhomën time nuk zënë vend ide të mbrapshta, - ia ktheva me inatin e një djaloshi agresiv ose të edukuar si të tillë.

Qeshi tinëzisht. Pastaj më tha: "Ti mendon ters, por as që e ke haberin se mendon ashtu."

- Në këtë dhomë kundërmon era nacionalizëm dhe fé. E shikoj në doza të larta madje.

Për të treguar në pamjen e jashtme se në atë trurin e tij kishte plot filozofi e sociologji, profesori mbante mjekër si të cjapit, mustaqe me bisht, syze me zinxhirë, që megjithëse për shumë mund të pëlqehej, mua vetëm më dhimbsej.

- A e di ti se turqit nuk do të bëhen kurrë evropianë? Sepse ata gjithmonë janë krenuar me luftërat që kanë zhvilluar ndër shekuj dhe kanë shkatërruar dhjetëra qytetërime të Azisë së Vogël, midis tyre edhe kulturën greke?

Heshta. Nuk dija shumë nga historia, por profesori fliste me aq

mllef e urrejtje, saqë mendohesha për momentin kur do të flisja.

- A s'ka të drejtë Evropa? Të vish nga Azia Qendrore e të shtiesh në dorë të gjithë Anadollin; kjo është Turqia me të cilin krenohemi?

S'bëra zë.

Me një mjet të veçantë shtypte mbi llullën e kaftë me majë të zezë duhanin që krenohej se e kishte marrë nga jashtë.

- Ndërsa ata besimtarët që ti i mbështet pa e ditur, domethënë muslimanët, kanë vrarë edhe kalifin e tyre. Islami është feja që ka derdhur më shumë gjak në botë në emër të fesë.

Tek shihte heshtjen time, vazhdoi duke rritur dozën e sulmit:

- Nëse evropianët thonë për ne "barbarë", patjetër që është e vërtetë. Ne jemi barbarë, bir. Nuk ka asnjë logjikë që ta fshehim këtë. Zaten, s'mund të mbulohet dielli me shoshë.

U mundova të thosha ndonjë gjë me aq sa munda:

- Po mirë profesor, ç'mund të na thoni për të ekzekutuarit nga gjykatat e inkuizicionit dhe për gjotinat që s'reshtën së ekzekutuari për ditë të tëra? Për luftërat Anglo-Franko-Prusiane? Ç'thuhet për shtatë milionë hebrenjtë e pjekur në furrë prej Hitlerit? Sikur këto të kishin ndodhur shumë shekuj më parë, do mundoheshit t'i fshihnit, por ç'e do që këto janë të vërteta shumë të qarta. Ata që kanë turp nga prejardhja e tyre dhe nuk e përfillin Islamin pasi rrënja e saj është Arabia, edhe këto luftërat e zhvilluara në Evropë do t'ua ngarkojnë muslimanëve dhe do t'ua faturojnë Perandorisë Osmane. A mund të më tregoni një shembull të ngjashëm përgjatë periudhës osmane?

Me të dëgjuar fjalën Perandoria Osmane, gjaku do t'i ketë kërcyer në kokë, pasi e tërë fytyra iu skuq dhe m'u kundërpërgjigj:

- Osmanët? Sistemi më i madh kolonialist që ka parë dhe do të shohë ndonjëherë historia e njerëzimit. Sistemi që ka shfrytëzuar egërsisht me qindra milionë njerëz. Vrasës vëllezërish, agallarë haremesh.

Me aq sa kisha ndjekur nga emisionet televizive, kuptova se e kishte fjalën për Sulltan Fatihun.

- Mos e keni fjalën për Sulltan Fatihun? - e pyeta.

- Po, pse ke ndonjë kundërshtim ti? Sa ke ti moshën, unë aq vjet jam marrë me këto tema dhe ato që them unë, janë të vërteta të pakundërshtueshme.

- Nëse sot jetoni dhe jetojmë në komoditet në vilat buzë detit me pamje nga ngushtica e Bosforit, mendoj se këtë e kemi edhe në sajë të Sulltan Fatihut, apo jo?

Profesori thithi çibukun që mezi e pati ndezur dhe shfryu tymin drejt tavanit. Tymi me kundërmimin e tij karakteristik dhe të neveritshëm, u ngrit në tavan rrathë-rrathë.

- Nukse s'mendoj që nëse Stambolli do të kishte mbetur në dorë të Bizantëve mund të kishte qenë më i bukur. Kushedi sa vepra të tjera madhështore si Shën Sofia dhe muret rrethues të qytetit mund të na kishin lënë trashëgimi!

Kësaj radhe u nxeha unë. Megjithëse nuk kisha dëgjuar asnjë frazë lëvdate rreth Perandorisë Osmane, një zë i brendshëm më thoshte: "Ajo është rrënja jote, origjina jote dhe je i detyruar t'i mbrosh"

- Nuk është se osmanët kanë lënë pak vepra artistike-kulturore pas. Mendoje pak profesor sa pa ngjyrë e shije do të mbetej Stambolli pa ato shumëllojshmëri veprash.

Fjalori i profesorit tim nuk e kishte konceptin e të dhënit të drejtë sado të drejtë të kishe:

- A e di sa është shfrytëzuar populli i mjerë i Anadollit për ngritjen e atyre veprave? Dhe jo vetëm ata, por edhe nomadët e shkretë të shkretëtirave arabe dhe të krishterët deri në Vjenë me xhizjet dhe haraçet e tyre e kanë vuajtur deri në palcë. Për këtë, perëndimorët kurrë s'na kanë parë me sy të mirë dhe po të jem edhe unë në vend të tyre, nuk i shikoj aspak me sy të mirë. Edhe Turqinë e sotme që e shikoj në njëfarë mënyre si pasardhëse të

drejtpërdrejtë të asaj perandorie, do të mbesë gjithmonë duke u lutur në dyert e Bashkimit Evropian. Ne jemi nipër të një Perandorie Kolonialiste. Këtë mos e harro kurrsesi!

Ato ditë pata lexuar në një revistë prestigjioze një artikull me titull "Fytyra e Panjohur e Perëndimit". Ishte një artikull tepër interesant dhe e kisha fiksuar aq shumë në kujtesë, saqë ia nisa t'ia radhis profesorit me një frymë:

- Po mirë, profesor. Kërkoj ndjesë. Përse nuk arrini ta shikoni se Perëndimi që e admironi aq shumë ende sot e kësaj dite po shfrytëzon tërë botën? Besoj e dini se sipërfaqja e kolonive franceze është më e madhe se vetë sipërfaqja e Francës. A nuk shkruan historia për krimet që kanë bërë në Algjeri, Marok e Tunizi? Edhe Italia ka patur koloni në Afrikë dhe Hollanda, gjigande në flotë, ka shfrytëzuar pasuritë e zezakëve për shekuj me radhë. A nuk keni dëgjuar për grabitjet dhe shfrytëzimet e popullit indian nga Anglia, e cila zotëronte aq koloni e hapësirë saqë dielli nuk perëndonte mbi to? Dhe Amerika, ende sot e kësaj dite po përgatit lloj-lloj skenarësh e manovrash për të mos u larguar nga burimet e naftës nga Lindja e Mesme dhe po ia arrin me sukses qëllimit. Ato çka fiton nga nafta e atyre vendeve nuk po ua kthen me rrugë, infrastrukturë e investim, por me bombardime e me vrasje. Osmanët, kurrë, në asnjë vend ku kanë shkelur nuk kanë zbatuar sistemin e kolonizimit.

Debati vazhdoi gjatë. Sigurisht që nuk mbeti i kënaqur prej meje dhe këtë e shprehu me frazën "Kur të gjesh kohë, duku njëherë nga psikologu!"

Me shumë mundësi do të ankohej edhe tek ime më dhe im atë.

Po nënë, edhe ju, disa ditë pas këtij debati, do të më këshillonit psikologun që ju pati ofruar profesori.

JETË PREJ HIPIE OSE BOHEMI

Kishit bërë gjithçka kishit mundur për mua. Me atë fuqinë legjendare të pasurisë, gabimet e mia mbuloheshin, aftësitë e mia hiperbolizoheshin dhe vajzat e bukura më rrethonin ngado.

Duke qenë se nuk ishte e nevojshme të punoja, më mbeste vetëm një lloj mënyre jetese, e cila mund të quhej jetë prej hipie ose bohemi. Një mënyrë jetese mes gjithë të mirash me parimin kryesor: ***Ku Rafsha Mos u Vrafsha***. Njëfarë kohe pata vendosur të ndjek fjalën e babait, i padetyruar për të punuar, të jetoja rininë i zhytur në luksin e pasurisë në një botë ku miliona të mjerë zvarriteshin për një kothere.

Pija uiski dhe shampanjë megjithëse s'më pëlqenin dhe merrja pjesë pothuajse në të gjitha qendrat më të njohura të argëtimit.

Sakaq, ju krenoheshit se "biri ynë është hapur. Po e shijon më së miri rininë e tij."

Luaja kumar dhe nuk refuzoja dozat e kokainës. E tillë ishte kjo botë dhe isha i detyruar t'i ndiqja rregullat e saj.

Ndonjëherë nuk rruhesha për një muaj të tërë duke shëtitur si zhelan, e prapëseprapë, për vajzat isha simpatik dhe nuk më ndaheshin kurrë.

Me çfarë mund të fshihet pisllëku i një të kaluare të tillë, cili sfungjer mund të pastrojë të tilla kujtime fëlliqësire?

Herë-herë mundohesha ta analizoja dhe ta kritikoja këtë mënyrë jetese. Të gjithë miqtë që më rrethonin mundoheshin t'i përngjisnin o një aktori të njohur, o një rrokeri ose një prezantuesi të njohur. Këtë herë e deklaronin me fjalë e herë me veshjet, sjelljet

dhe mënyrat e tyre të jetesës.

Po, ishim vërtet të lirë. Të lirë sa për të jetuar çdo lloj çmendurie. Kaltërsia dhe freskia e ujit nuk më tregoi se të gjitha këto çmenduri që bënim na largonin çdo ditë e më tepër nga jeta e rregullt familjare dhe na bënin një potencial të rinjsh kriminelë në shoqëri.

Dhe planet e dikurshme që pata përgatitur në mendje për një familje të lumtur, të kundërt me atë tuajën, nënë, qenë shkatërruar përfundimisht.

Dhe unë tashmë, jam aq i pafat sa të mos imagjinoj fëmijën tim me doçkat e vogla hedhur pas qafës time dhe bashkëshorten time që më zgjat pantoflat në mbrëmje kur kthehem në shtëpi. Ato ëndrra unë i kisha humbur në netët e kazinove.

***

Diellin nuk e shihja për ditë me radhë. Flija në të gdhirë dhe zgjohesha pas mbrëmjes.

Garat tona me makina ishin vërtet interesante; për çdo garë, dy-tri makina dilnin jashtë përdorimi. Prindërit tanë jo vetëm që nuk nxeheshin me ne për përçudnimin e makinave, por mundoheshin të na i zëvendësonin me të reja sa më shpejt.

Sakaq shëtitjet tona nëpër qytete me motoçikleta ishin tejet të rrezikshme si për ne, ashtu edhe për kalimtarët e thjeshtë. Aksidentet jo me pasoja të mëdha nuk na trembnin, ndërsa ankesat e shumta të banorëve mbylleshin pa zhurmë nga forca e prindërve tanë.

Dhe një ditë... Një ditë... I dehur aq sa s'mbanim mend as orën e asaj mesnate, as qytetin e as rrugën, një pemë që na del papritur përballë dhe e ndan makinën më dysh. Dy vajzat dhe dy djemtë që ndodheshim në makinë fluturuan çdonjëri nga dhjetë metra përpjetë në drejtime të ndryshme. E dashura ime vdiq në moment, shoku im humbi jetën në spital, vajzës tjetër i ishte dëmtuar rëndë shtylla kurrizore e si pasojë do të lëvizte gjithmonë me karrocë.

Ndërsa unë isha dëmtuar rëndë.

Drogat që më jepnin në spital sikur m'i lehtësonin dhimbjet. Sikur më ishin fshirë nga kujtesa të gjitha fytyrat e të njohurve dhe më kujtohej vetëm shitësi ambulant me vargjet e tij që i përsëriste pa pushim:

Si mund të jem i sigurt se nesër do jem gjallë?

Arkivolin e një të riu sapo varrosën pak më parë.

Megjithëse çdo ditë vdesin me mijëra njerëz, megjithëse shumë të rinj e fëmijë hyjnë çdo ditë në barkun e tokës, njeriu s'e shikon kurrë veten me atë sy. Megjithëse historia tregon se për dhjetëra mijëra vjet njerëzit lindin, rriten dhe vdesin, megjithëse biologjia argumenton shkencërisht se plakja është afrim drejt vdekjes, kur na afrohet vdekja, gënjejmë veten mos gjejmë ndonjë shpëtim apo mos vdekja fshihet si koncept nga letërsia. Po, po, të gjithë do të vdisnim, vetëm ne jo.

Pema qorre që më doli para makinës, më pati treguar vdekjen me gjithë lakuriqësinë e saj.

Në fakt, nuk ishte pema qorre fajtore, por familjet që nuk konceptonin se sigurisht që ajo shpejtësi do përplasej me një objekt njëherë. Sigurisht që bashkëfajtorë me prindërit duhet të konsiderojmë edhe shoqërinë dhe ata që e drejtojnë atë.

Dhe vrasësit e të vdekurve ishin vetë familjet e tyre krenare për pasurinë dhe famën e tyre.

***

Universi e kishte një fill. Ka nga ata që thonë se ky fill është Big Bangu e ka të tjerë që thonë të tjera teori. Kjo botë ka përjetuar epoka të tëra. Njerëzit kanë përjetuar periudha të ndryshme. Historia flet për erërat e kjo mund të jetë lindja e Jezusit, mund të jetë edhe emigrimi i Profetit Muhamed. Momenti i kthesës në jetën time, Big Bangu im, pa dyshim që është momenti ku u

përplasa me pemën.

Nënë, ti e njihje mjaft mirë vajzën për të cilën po flas. Sa e gjallë që ishte! Nëse ekzistonte dikush në këtë botë antagoniste me vdekjen, ishte kjo vajzë. Ishte e re dhe shumë e bukur. Edhe babai i saj i pasur sa Karuni[3] nuk mundi t'i blejë të bijës as edhe një rini të shkurtër. Kjo do të thotë se nëse mua do të më ndodhte diçka e tillë, malli e pasuria e tim eti nuk mund të blejnë as edhe dy-tri sekonda nga koha që e pandehim për të pafundme.

Sakaq, tani gjendesha buzë asaj çka i frigohesha më shumë, pranë vdekjes, pranë errësirës dhe fundit të mistershëm. Për ditë të tëra mendova çmendurisht të depërtoja sadopak brenda mistereve. E teksa përpiqesha të betonoja idetë e mia me anë të revistave shkencore, mori hov rruga e kthimit tim drejt origjinës:

"Sa madhështor je ti vëlla, sa i madh je!

Për ty është e gjithë toka ku shkel dhe gjithë hapësira që të zënë sytë. Dhe je ti ai që teksa shikon këtë kaltërsi të pafund, arrin të mendosh Krijuesin."

Qysh në paragrafin e parë, kishte një bukuri të jashtëzakonshme që e vuri në lëvizje botën time të mendimit. Mua më kishin folur vetëm për pasurinë, famën dhe prestigjin tonë. Ndërsa tani fjalë për vetë madhështinë e njeriut.

"Me bukurinë tënde të krijimit, vetëm ti je forca e vetme që bashkon hidrogjenin dhe oksigjenin duke formuar ujin. Ndaj dhe je ti krijesa më e afërt me Krijuesin. Për këtë arsye dhe Ai vetëm me ty ka komunikuar dhe vetëm ty të ka lënë detyrën për ta gjetur Atë."

Sa më shumë lexoja, aq më shumë ndjeja një zgjerim në botën e mendimit dhe prehje në shpirt. Këto ishin gjendje dhe ndjenja që s'para ishin familjare për mua.

"Shikoje këtë madhështi! E për të dëgjuar se ç'të thotë kjo madhështi,

[3] Karuni, një ndër bashkëpunëtorët më të afërt të Faraonit dhe armik i Musait (a.s.). Njihet për pasurinë e tij të madhe dhe arrogancën. Për shkak të kësaj arrogance Zoti e shkatërroi me gjithë pasurinë e tij. (shën. i përkth.)

hidhi fillimisht një sy pjesës më të vogël. Vendos duart mbi grimcë, mbi atom dhe mati pulsin, ndjeji dridhjet. Vetëm ti mund ta ndjesh në këtë univers të pafundmë dhe mund ta kuptosh mesazhin e Zotit. Ndaj dhe Krijuesi vetëm prej teje pret që ta kuptosh. Vetëm ty ta përshpërit misterin e kësaj grimce."

Prisja me padurim e me mall këtë përshpërimë. Dëshiroja që shkrimi të vazhdonte sa më gjatë e të mos mbaronte kurrë.

"Jo, jo. Qiejt nuk janë edhe aq të mëdhenj. Je ti ai që është i madh. Ti je esenca e atyre qiejve, e universit dhe Krijuesi që s'e përfshin pafundësia, ndodhet në zemrën tënde."

Domethënë, ajo çka për vite të tëra nuk zinte vend në kafazin tim të kraharorit e që zemra e kërkonte, ishte Krijuesi.

"Dhe misteri që ti kërkon, ndodhet në majën e thoit që e pret dhe e hedh tutje."

Nisa të mendohesha thellë. E ç'mund të ishte misteri në majën e thoit tim?

"Dhe ti vetëm pasi ta kesh zbuluar misterin që fshihet në majën e thoit tënd, do ta kesh kuptuar të vërtetën."

Lutesha me vete që shkrimi të më zbulonte ndonjë të fshehtë para se të mbaronte.

"A di gjë ti për atomin? Për atë atomin që deri para pesëdhjetë vjetësh thuhej se ishte grimca më e vogël e krijuar që nuk mund të shpërbëhej. Dhe vetëm ti e di se në këtë univers të pafundmë, brenda asaj grimce të quajtur atom, ka një bërthamë e ajo përbëhet nga elektroni dhe neutroni. Ti je i madh, pasi e shikon brendinë e kësaj miniature, e dëgjon zhurmën e trajektores dhe e koncepton shpejtësinë e saj."

Kisha lexuar. Sa distancë kaptonin grimcat që rrotulloheshin rreth bërthamës. S'e pata besuar.

"Ti je i madh, sepse vërejte edhe copëtimin e atomit. Njeriu, për të cilin thuhet se ekziston prej miliona vjetësh, arriti në këtë përfundim

pas studimesh e kërkimesh të shumta. E teksa zbuloi këtë, të shumtë qenë ata që u treguan të pacipë e harruan Krijuesin. Ndërsa dikush tjetër në pulsin e atomit ndjeu forcën e Krijuesit. U drodh i frikësuar. Të kuptuarit e të qenit vogëlsi, i ngriti ata e i bëri madhështorë."

E përpija shkrimin sikur të isha duke pirë gjithë ëndje shurup trëndafili. Një mendje kishte menduar si unë dhe i kishte hedhur në të shkruar me qëllim që unë t'i lexoja. Kjo s'mund të ishte rastësi. Asnjë rastësi s'mund të më bashkonte mua me këtë shkrim, pikërisht në këtë periudhë kur kisha nevojë më shumë se kurrë.

"Krijuesi ishte aq i madh, sa kurrë nuk krijoi diçka të vogël."

PORTI I DASHURISË

Krijuesi nga njëra anë krijonte një univers të pafund e që zgjerohet vazhdimisht për t'i dhënë mendjes së njeriut mesazhin se "Ti as që mund ta konceptosh madhështinë time", nga ana tjetër vendosi mbi vetë njeriun pafundësinë e universit. Truri kishte filluar të uturinte. Me llogaritë që bëja vetmevete gjendesha sërish përballë pyetjeve që fatkeqësisht nuk u përgjigjesha dot.

E kush nuk e kishte menduar pafundësinë? E kush nuk ia kishte drejtuar vetes pyetjen: "Ç'ka në fund të pafundësisë?" E kush e kishte gjetur përgjigjen e kësaj pyetjeje? Dikush kishte shkuar deri në boshllëk duke u mbështetur pas saj e duke pandehur sa ka gjetur fundin, e dikush tjetër ishte tërhequr nga frika se kureshtja se ç'kishte pas atij boshllëku mund të lindte një zinxhir të pafund pyetjesh.

"Tani mbështetu kolltuk dhe lidh rripin. Bëhu gati për një udhëtim të pafund në majën e thoit tënd."

Vazhdoja ta lexoja shkrimin me shumë kujdes. Më dukej vetja sikur isha në një avion reaktiv më të shpejtë se zëri.

"Një qelizë brenda një grimce të thoit tënd që preve dhe e flake tutje këtë javë; kjo qeliza dhe brenda asaj papastërtie të atij thoi që preve dhe e flake tutje, ka me miliarda atome. Le të marrim vetëm një atom mes atyre miliardave. Sigurisht që është e pamundur ta shikojmë me sy. Ja, pra, edhe ngjarjet që rrjedhin brenda këtij atomi, nuk janë kurrsesi më të vogla e të parëndësishme se të gjitha ngjarjet që rrjedhin në univers. Sepse Krijuesi është aq madhështor, saqë edhe brenda gjërave të vogla, krijon ngjarje të mëdha. Po të ndajmë atomin më dysh, përballë do të na shfaqet galaktika."

"Sa madhështor është Krijuesi që galaktikat i përfshin nën thua dhe brenda papastërtive të thoit që nuk shihen dot me sy", mendoja vetmevete. Mendoja, por arrija të kuptoja edhe se mendohesha më kot. Unë që s'kisha mundësi të konceptoja dot madhështinë e krijesave, si mund ta imagjinoja madhështinë e Krijuesit. Mendja tund flamurin e dorëzimit dhe truri sa s'më pëlcet. Artikulli vazhdonte:

"Le të themi se e ndamë më dysh këtë atom. Çfarë do të shohim? Elektronet që vërtiten çmendurisht me një shpejtësi afro 10 mijë kilometra në sekondë rreth bërthamës. A është e mundur të imagjinojmë se me ç'mund të përballemi nëse e ndajmë bërthamën në dysh?

Atomin e një papastërtie thoi fillimisht ndajeni në mijëra pjesë, pastaj në miliarda e triliona pjesë. Dhe në atë lëndë që ju përftoni dhe vogëlsia e të cilës është aq e madhe saqë dëmton edhe forcën e imagjinatës suaj, ka sërish stuhi. Ka vullkane, llava që shpërthejnë, gurë që formësohen dhe brenda atyre gurëve sërish ka ndarje, grimca që rrotullohen. Dhe të vjen turp ta quash gurin gur. Sepse pas fjalës gur kuptoni sa gjallëri dhe lëvizshmëri ka brenda asaj që quhet gjallesë. Guri hakërrehet. Brenda meje ka gjallëri, thotë. Unë jam i gjallë, madje qindra mijëra herë më i gjallë se disa mendje të vdekura."

Megjithëse po më lodhte trutë dhe më dukej sikur do të çmendesha, vazhdoja ta lexoja artikullin:

"Atë sendin aq të vogël sa edhe imagjinata e ka të vështirë ta konceptojë që pak më parë e ndatë në trilionë pjesë, ndajeni sërish në miliarda e pastaj në trilionë pjesë. Dhe nëse ju thuhet se edhe në këtë çikërrimë të çikërrimës ka jetë, aspak mos u habisni. Krijuesi brenda atij sendi ka përfshirë një jetë, mijëra jetë, miliarda jetë."

O Zot i madh! Sa e vërtetë që ishte! Ndarja, shpërbërja, s'kishte të sosur. E po të shohim ç'vend zë Toka në këtë univers të pafund, nuk është aspak ndryshe nga vendi që zë papastërtia e thoit brenda në Tokë. Dhe kush mund të ishte aq injorant dhe arrogant sa ai tokësor i cili krenohet, megjithëse nuk është as sa një majë gjilpëre në këtë pafundësi dhe e koncepton veten jashtë administrimit të një Krijuesi?!

Megjithëse nuk kisha më fuqi ta përballoja shkrimin, nuk mundja as të rrija pa lexuar.

"Dhe nëse do të vendosësh dorën në pulsin e kësaj grimce që megjithëse e ndan në miliarda pjesë, prapëseprapë nuk arrin në gjendje të pandashme, e nëse vendos edhe veshin në gojën e saj, do të dëgjosh një mërmërimë: "Sa i madh që je, o Zot!" dhe pastaj heshtje, heshtje, heshtje. Nuk mbetet as forcë për të folur e as fuqi për ta kuptuar."

Shkrimi mbaronte këtu. Edhe unë këtu mbaroja. Sakaq më vjen të shkoj në kryqëzimin më të populluar e të bërtas me sa forcë kam:

"Ka një Zot! Ka një Zot! Besoni tek Ai! Besoni tek Ai! Unë besoj! Unë besoj!"

Por pastaj frigohem mos vjen ndonjë ambulancë e më dërgon në ndonjë psikiatri.

Ndej prehje dhe paqe në shpirt. I gjithë llumi i të kaluarës dhe të gjitha shenjat e jetës prej bohemi më shuhen dalëngadalë.

Unë po lind rishtazi. Tashmë nuk bërtas më.

***

Nuk ka gjë më paqtuese shpirtërisht për njeriun sesa kur gjen atë që kërkon. Dhe po të mendojmë të kundërtën e kësaj; nuk ka gjë më shqetësuese për njeriun sesa kur nuk gjen atë që kërkon.

Tregojnë se:

Dikur, një i pasur, teksa kalonte mbi një urë, i bie një monedhë floriri. Fillimisht kishte hequr rrobat dhe ishte zhytur vetë mos e gjente. Kishte kërkuar e kërkuar, por më kot, s'kishte mundur ta gjente. Pastaj kishte nxjerrë një lajmërim ku i ftonte zhytësit dhe notarët e mirë se do të jepte pesë monedha floriri për atë që i nxirrte monedhën që i kishte rënë. Njëri nga zhytësit më të mirë të qytetit s'e kishte lënë t'i ikte nga dorë kjo punë me qar të madh, ishte zhytur e ishte munduar derisa e kishte gjetur monedhën. Sigurisht

që e kishte marrë edhe shpërblimin prej pesë monedhash. Njerëzit s'e kishin kuptuar këtë llogari të tregtarit dhe e pyesin: "Ç'kuptim ka kjo që bëre? Ia vlen të harxhosh pesë florinj vetëm për një?" I pasuri kishte qeshur me urtësi dhe ia kishte kthyer: "Unë çdo ditë jam i detyruar të kaloj nga kjo urë. E sa herë të kaloja, do mërzitesha se 'Në ujë më ka mbetur një flori'. Por tani unë nuk kam ndonjë monedhë aty poshtë. Unë jetoj lumturinë e gjethes së asaj që kërkova."

Kështu, pra, nënë. Unë jam dikush që e kam gjetur atë që kërkoj dhe ndjehem i lumtur. Dhe këtë lumturi, këtë lumturi që ndjej në shpirt, dua t'jua përcjell edhe juve. Dhe me metodën e pajtimit të shkrirë tashmë në zemrën time, do të provoja t'ju doja edhe juve me të mirat dhe të këqijat që keni.

Fillimisht dhe veçanërisht u mundova të ndreqja marrëdhëniet dhe dialogun me tim atë.

I shkova në punë. Pyeta si i shkonin punët. Mbeti tepër i kënaqur. Filluam të pinim kafe dhe të drekonim e darkonim bashkë. Këtë njeri që dikur e kisha të vështirë të doja, tani më vinte ta fusja thellë në zemër.

Bisedova me të rreth pafundësisë së universit dhe ngjashmërisë së atomit me universin. I dëgjoi mendimet e mia me kujdes e me pak habi. Pastaj nga frika se mos dilja mendsh, më tha: "Mos u zhyt fort në këto tema, bir. Asnjë s'ka parë deri më sot as pafundësinë e universit e as atomin deri sa herë ndahet".

Im atë ishte tepër inteligjent. Gjithmonë e thoshte me mburrje se i kishte mbaruar të gjitha vitet e shkollës me mesatare të lartë dhe se ishte diplomuar i pari në universitet. Madje kur studioja në gjimnaz, e pata pyetur për disa pyetje fizike dhe kimie. M'i pati zgjidhur me shumë lehtësi dhe pati qeshur me shpoti duke u mburrur:

- Edhe sot sikur të hyj në provimet e universitetit, nuk lë pyetje kimie e fizike pa zgjidhur.

Një ditë po pinim bashkë çaj. I hodha gotës së çajit sheqer dhe e përzjeva.

- Baba, - iu drejtova, - dua të të bëj disa pyetje. Por ta them që në fillim se nuk pres që këto pyetje t'i zgjidhësh as ti e as dikush tjetër.

- Pa më pyet njëherë, - ma ktheu me një zë vetëbesimi, megjithë sfidën që i bëra.

- Gjatë kohës që hedhim çajin në gotë, a është e mundur të matim tek e tek sasinë e nxehtësisë që merr gota në çdo milimetër për një të miliardat e sekondës?

Im atë shqeu sytë nga kureshtja dhe dëgjonte vazhdimin e pyetjes së çuditshme:

- Sërish, kur hedhim sheqerin në gotë, a mund të llogaritet ndikimi i nxehtësisë së çajit mbi të në çdo centimetër katror të gotës në çdo një të miliardtën e sekondës?

Babai vazhdonte të më shikonte me sy të shqyer drejt e në sy pa më bërë asnjë pyetje.

- Kur vendosim lugën në gotën e çajit, - vazhdova unë, - a mund të përcaktohet tkurrja që pëson sipërfaqja e qelqit të gotës nga përzierja e nxehtësisë së çajit me ftohtësinë e pjesshme të lugës dhe a mund të përcaktohet ndryshimi i nxehtësisë midis fundit dhe sipërfaqes së gotës me lëvizjen e lugës në gotë?

Pas kësaj pyetjeje, nga sytë e babait kishte humbur kureshtja dhe në vend të saj kishte zënë rrënjë frika mos isha budallallepsur. Unë vazhdova sërish nga pyetjet e mia:

- Në fakt, dhe çështë më e rëndësishmja, a mund të gjendet ndikimi i lëshimit të nxehtësisë së gotës së çajit në ajër me përzierjen e lugës tek bymimi i xhamit të një anijeje që përshkon ujërat e Oqeanit Atlantik?

Im atë kishte shtangur dhe ishte skuqur i tëri.

- Në fakt, - vazhdova unë...

- Hesht, për hir të Perëndisë! - ndërhyri. - Ti qenke çmendur, mos po mundohesh të më çmendësh edhe mua?

Pyetjet i kisha planifikuar më komplekse dhe më acaruese, por babait i sosi durimi shumë kohë më parë.

Mendova se kishte mbërritur çasti për të thënë fjalinë e duhur:

- Gjithsesi, baba. Po heq dorë. Ajo çka dua të them, është kjo: Njeriu që e ka të pamundur të zgjidhë edhe ngjarjet që kanë të bëjnë me nxehtësinë në një gotë çaji, a nuk ka nevojë të lidhet pas një Krijuesi? A nuk është e natyrshme që Krijuesi i Cili vëzhgon dhe administron gjithçka në tërë universin për çdo çast, të kërkojë adhurim prej nesh?

Ia plasi të qeshurës.

- Sigurisht që është e natyrshme bir, ndaj dhe ne lidhemi pas Perëndisë.

Po, unë përjetoja prehjen e jashtëzakonshme që më jepte lidhja me Krijuesin e doja që këtë prehje ta përjetonin dhe të tjerët, e, për këtë, përzgjidhja metoda të këtilla me njerëzit. Ndoshta metoda s'ishte ajo e duhura, por isha i mendimit se qëllimi ishte i ndershëm e fisnik.

Jo, ujë i kaltër, i thellë e i freskët. Mos më prit më kot. Unë s'do të zbres në krahët e tu rrënqethës. Unë tashmë kam gjetur krahë shumë të ngrohtë, shumë të dhimbsur e të mëshirshëm. Dhe tashmë ndihem tepër i lumtur.

***

Domethënë, një shkrim mund ta ndryshojë deri në këtë pikë jetën e një njeriu. Zemra ime që deri para disa kohësh nuk përfshinte as një grimcë dashurie në të, tashmë ishte zgjeruar aq shumë, sa mund të përpinte edhe botën ku jetojmë.

Sikur e kisha gjetur vendin ku do mbështetesha e do të besoja.

Kisha gjetur Krijuesin për të mos e humbur më kurrë.

Përderisa njeriu është një krijesë kaq e rëndësishme dhe

përballet në këtë botë me sprovat e Krijuesit, atëherë i takon të bëjë një jetë të denjë për këtë madhështi.

Duhet ta dojë aq shumë Atë dhe të bëhet aq i dashur tek Ai, saqë në gjithçka që të sheh syri, që të dëgjon veshi e që të ndjen zemra, të mos të ngjasë asnjë rrezik.

***

Pasi të të ketë dashur Ai, ç'nuk ndodh: edhe nëse të hedhin në mes të zjarrit, a nuk bëhet flaka dhe prushi për ty si petale trëndafili?

Helmi në thumbin e akrepit a s'kthehet në melhem e forca në putrën e tigrit në mirëkuptim?

A nuk ndjen diellin në zemër?

Kur yjet lart në qiell të shkelin syrin, a nuk thua që kjo është krijesa e Krijuesit që më ka krijuar edhe mua; më shkel syrin dhe më përshëndet me urdhrin e Tij?

***

Jo, nënë, jo. Ju hyra edhe juve në hak. Ju kërkoj ndjesë për ato çka mendova rreth jush teksa shikoja ujin e kaltër e të freskët.

Ju jeni nëna dhe babai im. Ju dua, madje ju dua shumë. Sepse Ai që ju ka krijuar ju, është edhe Krijuesi im i dashur.

***

Asnjë lumturi që pata përjetuar deri më tani, nuk më pati dehur kaq shumë. Kurrë s'kam qenë kaq i gëzuar e i ngazëllyer.

Nënë, kjo lumturi nuk po më shijon pa ju. Dëshiroj që edhe ju të pini nga ky burim lumturie.

Ndaj dhe dua t'ju bëj ta ndjeni shijen dhe bukurinë e këtij uji. Ju jeni më të afërmit e mi. Duke filluar nga ju, do të mundohem t'u ofroj ujë nga ai burim të gjithë njerëzve, deri eskimezëve në Pol. E pastaj, edhe bota e eskimezëve do të ngrohet.

***

Uji i kaltër e i freskët tashmë murmurit këngën e dashurisë.

***

Nga shtrati tanimë ngrihem me Bismilah. Zbuloj magjinë e duasë, lutjes. Përmend shumë Atë, Krijuesin e vetëm, domethënë Allahun dhe e ndjej se edhe Ai më përmend.

Kur hap duart dhe i lutem Atij gjithë sinqeritet, ndjehem i lumtur. Ndjej se zemra ime është plotësisht e paqtuar vetëm kur përmend Atë.

***

Lutjet nuk i kam në bllok e shabllon, por të lira dhe ashtu si më vijnë në zemër dhe ndjej se Ai është më afër meje se vetë vetja ime.

***

Të dua, Zoti im!

***

I dua edhe ata që të duan Ty, Zoti im!

Madje i dua edhe ata që duan ata që të duan Ty!

***

Dëshiroj të të dua më shumë, Zoti im!

***

Dua të më duan ata që të duan Ty!

***

Të dua shumë, Zoti im!

***

Përderisa Ti ekziston, unë nuk bërtas më.

***

Një djalosh nuk bërtiste më. Sepse:
Ky djalosh e kishte ankoruar anijen e jetës në portin e dashurisë.